

szombat

- Mazsihisz – változásra várva
- Seres László: Izrael és a nyugati sajtó
- Magyar EU-képviselők a zsidó államról
- „Zsidó vagy?” „Fogalmam sincs” – interjú Németh Gábor íróval

„Világéletemben mázlista voltam”

1%

a Szombatnak

**Kérjük, ajánlja ön is
adója 1 %-át lapunknak,
a Szombatnak**

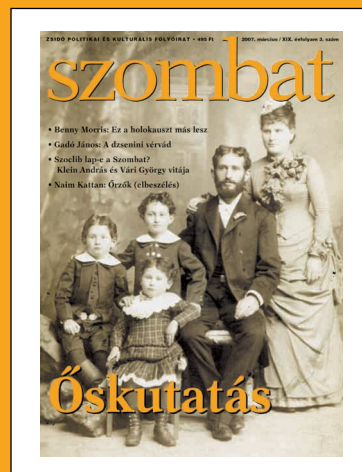
- mely az egyetlen független szellemiségű, non-profit jellegű, magyar zsidó politikai és kulturális lap;
- tájékoztat, és véleményt mond a világ, Izrael és a magyar politika híreiről;
- megalapítója és fenntartója a www.antiszemizmus.hu honlapnak, melyen dokumentálja és küzd a zsidó- és Izrael-ellenes előítéletekkel szemben;
- konferenciákat szervez zsidó irodalomról, színházról, filmről;
- a Szombat Szalonok keretében vitaeseteket és felolvasóesteket szervez, élő kapcsolatot tartva az olvasókkal.

Ehhez nem kell egyebet tennie, mint mellékelnie a nyilatkozatot adóbevallásához, amelyben kijelenti, hogy adója 1%-át a 18165850-1-42 adószámú szervezetnek kívánja felajánlani. E kis fáradsággal hozzájárulhat a Szombat további megjelenéséhez.

Segítségét előre is köszöni

A Szombat szerkesztősége

Őskutatás

*– avagy küldjön egy fotót
és egy történetet!*

Családkutatással foglalkozó cikkünk és archív fotóink közlésének folytatásaként lehetőséget szeretnénk kínálni olvasóinknak, hogy a Szombat révén egymással is megosszák a maguk családtörténetét.

Ha van olyan régi fényképük és a fényképhez kapcsolódó történetük, melyet megmutatnának másoknak is, küldjék el a képet (legalább 100 kilobyte méretű jpg vagy pdf) és a szöveget számítógépes (Word, rtf) formátumban az info@szombat.org címre, vagy a fényképet reprodukcióban és a szöveget írógéppel leírva szerkesztőségünk címére (1065 Budapest, Révay u. 16.), s mi megjelentetjük honlapunk e célra létrehozott rovatában. A legjobb fotókból és a legérdekesebb történetekből a Szombat nyomtatott számaiban is válogatást közlünk.

A postázott képeket nem tudjuk megőrizni és visszaküldeni, ezért kérjük, feltétlenül másolatot küldjenek.

Kérjük, az egyes képekhez kapcsolódó szövegek terjedelme ne haladja meg (szóközzel együtt) az 1000 karakter terjedelmet.

szombat

2007. április
5767 niszán

A Magyar Zsidó
Kulturális Egyesület
folyóirata.

Megjelenik évente tízszer.

Szerkesztőbizottság:

Deák Gábor
Hoffman Iván
Itamár József-Keszt
Kovács András
Seres László
Tatár György
Turán Tamás

Szerkesztőség:

Szántó T. Gábor
(főszerkesztő)
Gadó János, Novák Attila

Deák Andrea
(szerkesztőségi titkár)
Fritz Éva (pénzügyek)

Állandó külső munkatársak:

Csáki Márton, Peremiczky Szilvia,
Szegő Péter, Várnai Pál

A megjelenést támogatja:
Amerikai Joint Magyarország
Ronald S. Lauder Alapítvány
Magyarországi Zsidó Örökség
Közalapítvány

Nemzeti Kulturális
Alapprogram

Oktatási és Kulturális
Minisztérium

A héber és jiddis szavak átírása
a szerzők felfogását tükrözi.

Terjeszti a LAPKER Rt.

A kéziratok szerkesztése lezárult:
2007. március 19-én.

Címlapfotó:
Tóth Csilla

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
1065 Budapest, Révay u. 16.
Bálint Zsidó Közösségi Ház,
234-es és 235-ös szoba.
Telefon: 311-9214/136, 137
Telefon/fax: (36-1) 311-6665

Lapunk e-mail címe:
info@szombat.org
Címünk az interneten:
http://www.szombat.com

Előfizethető a kiadóhivatalban,
illetve postautalványon
az OTP 11709002-20066703
„Szombat” számú alszámlán.
Lapengedély száma:
III/Kul/174/1989.

HU ISSN 0865-3844

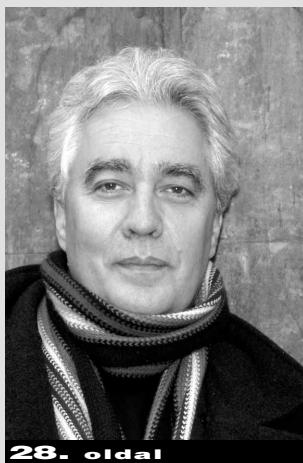
Nyomdai előállítás:
Grafika Press Nyomdaipari Rt.

13. oldal

26. oldal

28. oldal

32. oldal

HAZAI DOLGAINK

4 Zsidó viták március idusán

(Dokumentumok)

VILÁG

7 Izrael – EU-szemüveggel

Interjúk Szent-Iványi Istvánnal, Schöpflin
Györggyel, Tabajdi Csabával (Gadó János)

13 Hajrá, Sárközy!

(Szegő Péter)

14 Seres László

**Holokausztrelativizálás és Izrael-
ellenesség a nyugati sajtóban**

HAZAI DOLGAINK

17 Gadó János

Változásra várva

A BZSH és a Mazsihisz tisztújítása elé

19 „Hitközségi adót alig fizet valaki”

Interjú Radnóti Zoltánnal,
a lágymányosi körzet rabbijával (Sz. P.)

21 Gettóbontás

(Harmai Gábor)

22 A gettó kapuit kétfelől

lehet kinyitni

Válasz Harmai Gábornak (Novák Attila)

24 „Ne hálj férfival, ahogy nővel szokás, utálatosság az”

Vita a homoszexualitásról

és a zsidó hagyományról (Szegő Péter)

KULTÚRA

26 „Zsidó vagy?”

„Fogalmam sincs.”

Németh Gáborral beszélget Várnai Pál

28 Neurotikus testvériség

(Csáki Márton)

30 Emlékek, képek, utak, érintések

Gergely Ágnes összegyűjtött verseiről

(Szegő János)

32 „Világéletemben mázlista voltam”

Szipál Mártonnal beszélget Réz Anna

Zsidó viták március idusán

(Dokumentumok)

A Mazsihisz elnökének, dr. Feldmájer Péternek március 15-tel kapcsolatos nyilatkozata vitát és élesen eltérő helyzetértékelést váltott ki a zsidó szervezetekből. A vita összes dokumentuma a *Szombatban* jelenik meg együtt először.

A ZSIDÓK MARADJANAK OTTHON MÁRCIUS 15-ÉN

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének (Mazsihisz) vezetője minden zsidó származású honfitársának azt ajánlja, maradjon otthon a március 15-i nemzeti ünnepen – erősítette meg az MTI-nek a brit Reutersnek korábban adott nyilatkozatát csütörtök este Feldmájer Péter, aki szerint régóta nem volt ennyire intenzív antiszemitizmus Magyarországon.

„Ha valaki nem akarja azt hallgatni, hogy itt mindenért a zsidók a hibásak, ha valaki nem akar árpádsávos zászlók erdeivel találkozni, és nem akarja végighallgatni a különböző szlogenekeket, akkor maradjon otthon” – fogalmazott a Mazsihisz elnöke, akit az MTI annak kapcsán keresett meg, hogy a brit hírügynökségnek elmondott véleménye azonos-e a magyar zsidókat képviselő szervezet hivatalos álláspontjával is.

Feldmájer Péter a Reutersnek azt mondta, hogy elsősorban az idős embereknek javasolja azt: tartsák távol magukat az utcai rendezvényektől, mert előfordulhat, hogy radikális kor-

mányellenes tüntetők is demonstrálnak majd az utcákon.

A Mazsihisz elnöke az MTI-vel közölte: habár a nemzeti ünnepkel kapcsolatban csak újságírói kérdésre válaszolva mondta el véleményét, álláspontja tükrözi az egész szervezet nézetét is. Hozzátette: „itt az ideje szembenézni a valósággal (...) régóta nem volt ilyen intenzitású antiszemitizmus Magyarországon”.

Nem az antiszemiták száma növekedett radikálisan, hanem jóval „hangosabb és publikusabb” lett a kirekesztő nézeteket vallók köre – jelentette ki Feldmájer Péter, hozzátéve, hogy szerint „tízezer ember akarja tönkretenni tízmillió ember ünnepét”.

A szervezet vezetőjét annak kapcsán kereste meg a Reuters, hogy a hitközség hivatalos lapjában a „Ha kedveli a nyugalmat, ha szereti a biztonságot, ha eleget van a zsidózásból és a nyilasokból, töltse nemzeti ünnepünket külföldön” címmel jelent meg írás, amit aztán a Magyar Nemzet is idézett. Feldmájer szerint a cikk „kifejezi a valóságot (...) a magyar zsidóság lelkiállapotát”.

(MTI, www.nol.hu, március 8.)

ZSIDÓK VAGYUNK, ÉS NEM FÉLÜNK

Minden józan polgártársunkhoz hasonlóan minket is aggodalommal tölt el az elmúlt hónapok során tapasztalt utcai erőszak. Ugyanakkor egy demokratikus társadalomban érték a szólás szabadsága, még akkor is, ha a jóérzésű többség számára elfogadhatatlan politikai erők élnek e jogukkal. Meggyőződésünk, hogy a magyar tár-

sadalom túlnyomó többsége tisztában van a demokratikus játékszabályokkal, és helyén kezeli azt a szűk kisebbséget, amely a társadalmi feszültségeket kihasználva – jogaival visszaélve – köztereinken tombolt. Sajnálatos, hogy ez az agresszió nem egyszer primitív rasszista és antiszemita megnyilvánulásokkal járt együtt. Mindez az egész magyar társadalom problémája, és nem elsősorban a magyarországi zsidósága.

Éppen ezért meglehetősen problematikusnak ítéljük a Mazsihisz ezzel kapcsolatos politikáját, amely a megnövekedett kockázatra hivatkozva a nemzeti ünnep idején otthon maradásra szólít fel minden zsidót. Teljességgel elhibázottnak tartjuk, hogy a közelgő március 15-i nemzeti ünnep kapcsán eleve veszélyeztetettnek ítélték a magyarországi zsidó közösség egészét. Ezzel akarva-akaratlan olyan érzést keltenek, mintha zsidóságunk miatt tényleg félnivalónk volna.

Március 15-e a magyarországi zsidóságnak is fontos ünnepe. Zsidók ezrei harcoltak és haltak meg az 1848-as forradalom során a szabadságért és az egyenjogúságért. A kölcsönös bizalmatlanság erősítése helyett a nemzeti ünnep kapcsán a Mazsihisznek inkább erre kellene felhívnia a figyelmet. Az ünnep közös, ám ha a zsidó vezetők felszólításának engedve otthon maradunk, akkor a szabadságharc zsidó hőseinek önfeláldozását kérdőjelezzük meg.

Nem szeretnénk kisebbsíteni az antiszemita jelenségek veszélyét, de végre ki kell jelenteni: a hivatalos zsidó vezetők ezzel kapcsolatos kommuniká-

ciója gyakorta öncélú. Természetesen fontos emlékezni és emlékeztetni a holokausztra, természetesen szót kell emelni a zsidóságot sértő antiszemita jelenségek ellen, de helytelen csak ezek kapcsán megnyilvánulni. Előre kell tekinteni! Végre a judaizmus hagyományos értékeit, közösségünk eredményeit, kulturális értékeinket, közös történelmünket is hangsúlyoznunk kellene önmagunk és a többségi társadalom előtt. Volna mire büszkének lennünk!

Fritz Zsuzsa tanár, **Nagy Ákos** újságíró, **Büchler András**, **Köves Slomó** rabbi, **Eva Mihály Amichay** városgazdász-újságíró, **Jávor István** filmkészítő, **Kőszegi Lajos** műszaki munkatárs, **Jónás Dorka** belsőépítész, **Timár György** vendéglátó-ipari vállalkozó, **Szegő András** (Szentendre), **Büchler Tamás** egyetemi hallgató, **Szolga Balázs János**, **Kékesi Zsolt**, **Zsoldos Iván** informatikus mérnök, **Nógrádi Péter** vállalati tanácsadó, **Steiner Zsófia** egyetemi hallgató, **Nagy Erzsébet** kutatási koordinátor, **Lőwy András** ny. filozófus, túlélő, **Révai Károly** ügyvéd, **Simon Iván** informatikus, **Heller Ágnes** filozófus, **Fehérvári András** vállalkozó, **Berényi Péter** sportoktató, **Surányi Vera** filmprogramszerkesztő, **Gárdos Gábor** vívóedző, **Pap Ágnes** újságíró-szociológus, **Szántó T. Gábor** író, **Simon Tamás** menedzser, **Simon Erzsébet** érdekképviselői vezető, **Búza Zsuzsanna** közgazdász, **Kertai Zsolt** közgazdász, **Gadó János** szociológus, **Sziklai Klára** oktatásszervező, **Fazekas Orsolya** tanuló, **Dickmann Sándor** pályázati író, **Végh Gábor** tanár, **Kramer Zsófia** egyetemi hallgató, **Arató János** újságíró, **Krausz Éva**, **Balla Zsolt** egyetemi hallgató, **Szegő Péter** újságíró, **Frölich Róbert** rabbi, **Erős Ferenc** szociálpszichológus, **dr. Szekeres András** orvos, **Pári Mirella** tanár, **dr. Olti Ferenc** mérnök, **dr. Szeszler Anna** pedagógus, **Schranez Rebeka**, **Schranez János**, **Léderer András**, **Merker Dávid**, **Takács Flóra** egyetemi hallgató, **Salát Anna**, **Ádám Róbert János**, **Schöner Edina**

NYILATKOZAT

Március 15-e a magyar-zsidó együttélés kiemelkedő ünnepe is. A szabadságharc zászlaja alá több ezer zsidó önkéntes katona sereglett, s közülük sokan életüket is áldozták a magyar szabadságért és függetlenségért. E nyilatkozat aláírói a legélesebben elítélik azokat a szélsőségeket, akik a nemzeti trikolór helyett egy a nyilas időkre vitathatatlanul utaló jelképet akarnak ismét meghonosítani, ismét félelmet keltve ezzel a magyar társadalomban.

Elítéljük azokat is, akik politikai szándékból, sanda módon, valamiféle nem létező Árpád-házi „reneszánszként” legitimálják ezeknek a jelképeknek a felélesztését.

Ugyanakkor elfogadhatatlannak tartjuk, hogy felelős zsidó vezetők Március 15-e kapcsán indokolatlan pánikot, fölösleges hisztériát keltenek.

Minden zsidó honfitársunknak – mint bármely más magyar állampolgárnak – joga, hogy részt vehessen az ünnepi megemlékezéseken.

**Magyar Zsidó Kulturális
Egyesület
Társaság a Magyarországi Zsidó
Kisebbségért elnöksége
B'nai B'rith első Budapesti
közössége**

Kelt Budapesten, 2007. március 11-én

MÁRCIUS 15-E A ZSIDÓKÉ IS

*Akinek nincs humora,
maradjon otthon*

Március 15-e azoknak az ünnepe, akik azonosulnak a szabadság eszméjével. Akik ma ugyanúgy, mint akkor, egyenlő jogokat és szólásszabadságot kívánnak. Ünnepe volt ez zsidó felmenőinknek, akik annak idején a szabadságvágytól fűtve, életüket kockáztatva, részt vettek a szabadságharcban. A forradalom leverése után, az elnyomás éveiben súlyos kollektív büntetést

kapott ezért a magyarországi zsidóság. És ünnepünk ez nekünk, mai magyar zsidóknak, akiknek a szabadság eszméi ma legalább annyira fontosak, mint 150 éve voltak. Mi is ünnepelni fogunk ezen a napon.

Feldmájér Péter, a neológ Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége elnöke a napokban nyilatkozott. Felhívásában azt üzeni „zsidó származású honfitársainak”, hogy „utazzanak el, vagy maradjanak otthon a nemzeti ünnepen”. Ezt a közleményt szerencsétlenül tartjuk, de nem csak azért, mert március 15-e a mi ünnepünk is.

A zsidóság is sokféle

Fontos tisztázni, hogy Feldmájér úr nyilvánvalóan nem az „egész” magyar zsidóság véleményét közvetíti, hiszen a magyar zsidóság mint homogén közösség (amelynek „egy központból, felszólításra irányítható” egységes véleménye, érzései stb. vannak) csakis az antiszemita gondolatvilágban létezik. A magyar „zsidó származású honfitársak” legalább annyira sokfélék, mint az egész magyar társadalom. Még a vallásos zsidóságnak is több irányzata van, amelyek közül a Mazsihisz csak egyet, a neológ irányzatot képviseli. Véleménye nem képviseli például az EMIH – Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség álláspontját.

Egy „vicc” utóélete

Akár mulatni is lehetne az eseten, hiszen a *Ha elege van a zsidózáslból és a nyilasokból, töltse nemzeti ünnepünket külföldön* címmel a Mazsihisz lapjában megjelent írást félreérthetetlenül egy – amúgy igen rosszízű – purimi-farsangi viccnek szánta a szerző. Tudtunkkal ez a felhívás a Mazsihisz egyetlen zsinagógájába, vagy oktatási intézményébe sem jutott el. A viccet azonban egyes hírügynökségek komolyan vették, és ettől fogva ez már nagy felelősséggel jár.

Verébre ágyúval

Óvatosnak kell lennünk az ilyen felszólalásokkal, hiszen nem tehet-

jük meg, hogy a valóságtól aránytalanul elrugaskodva félelmet ébresszünk, és pánikot keltsünk holokausz-túlélő szüleinkben és nagyszüleinkben, akik – érthető módon – a jelenlegi helyzetet is egészen más megvilágításban látják, mint a holokausz után született nemzedékek. Nem szabad kihasználni honfitársaink érzékenységét, pánikot keltve azzal, hogy lépten-nyomon farkast kiáltunk. Minthogy országunk demokratikus intézményei csorbíthatatlanok, és a beléjük vetett bizalmunk megingathatatlan, hisszük, hogy a zsidóknak ugyanúgy, mint minden honpolgárnak, minden itt élő embernek elidegeníthetetlen joga, hogy emelt fővel, bátran járjon az utcán, szórakozzon, zsinagógába menjen, ha ünnep van és azt magáénak érzi, ünnepeljen. Különösen igaz ez március 15-én, a szabadság ünnepén, azon az ünnepen, amelyen arra emlékezünk, hogy magyarok, lengyelek, zsidók, horvátok, cigányok és még ki tudja hány nemzet fiai együtt küzdöttek Magyarországon a szabadságért.

„Szemitizmus” és antiszemitizmus

A rabbiknak, a zsidó hitközségeknek, hitközségi vezetőknek elsősorban a zsidósággal és annak egyetemes pozitív üzenetének hirdetésével kell foglalkozniuk: a zsidó élet újjáépítésével, a felnövekvő generációk oktatásával, a hitélet újjászervezésével, hagyományaink ápolásával.

Persze azért mindnyájunk érzékenysége érthető, hiszen hatvan évvel ezelőtt szüleinket, nagyszüleinket tették füstté hatmillió sorstársukkal együtt. Ezért figyelmünk kiélesedett. Sokunk tapasztalja, érzi: vannak antiszemita Magyarországon. Sajnálatos módon nemcsak itt, hanem egész Európában hónapról-hónapra erősödő Izrael-ellenes hangulattal keveredő zsi-geri antiszemitizmusnak vagyunk tanúi. Ez ellen tenni kell, de nem elsősorban nekünk, a zsidóság egyes közösségeinek, csoportjainak képviselőire felhatalmazott vezetőknek, ha-

nem minden politikai és véleményformáló erőnek, amíg nem teljesül a próféta ígérete (Jesájá 2:4.): „Nem emel nemzet nemzet ellen kardot, és nem tanulnak többé háborút.”

EMIH – Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség

Kelt Budapesten, 2007. március 12-én

NYILATKOZAT

A Magyarországi Cionista Szövetség határozottan tiltakozik, és egyben felemeli a szavát az egyre erősödő magyarországi antiszemita jelenségek ellen, melyek az utóbbi időben terjednek a nyilvánosság különféle fórumain: az írott és az elektronikus sajtóban, valamint az interneten.

Erre az antiszemitizmusra jó példa volt az, ahogyan az elmúlt hétvégén egyes magyarországi sajtóorgánumok kezelték a – közel kétszáz – fegyvertelen izraeli katona budapesti látogatását, és olyan – hamis – összefüggésbe állították jelenlétüket, mellyel az egyáltalában nem rendelkezett. Elvárjuk azt, hogy minden józan gondolkodású ember – zsidó és nem zsidó, bal- és jobboldali, vallásos és szekuláris – emelje fel a szavát a zsidóellenes gyű-

lölet és uszítás minden formája ellen, így az ellen a rágalomhadjárat ellen is tiltakozzon, melyet az említett orgánumok a zsidó állam és polgárai ellen már hosszabb ideje folytatnak.

A kialakult helyzet súlyosan sérti az ország zsidóságának önérzetét, biztonságérzetét. Ebben a helyzetben különösen fontos, hogy – összefogva az ország demokratikus erőivel – a zsidó intézmények és szervezetek – egységesen és összehangoltan, bátran és következetesen tegyenek meg mindent az antiszemita uszítás alantas eszközeinek leleplezésére és következményeinek elhárítására.

Ugyanakkor eltűzöttnek tartjuk azokat az – egyébként érzelmileg érthető megnyilatkozásokat –, melyek a magyar zsidóságot a magyar nemzeti ünnepen, március 15-én otthonmaradásra bíztatják. E nap fontos ünnepe a zsidó közösségnek is, mely a szabadságharc alatt nyerte el először egyenjogúságát, s amelyért számos zsidó életét és vérért is áldozta!

Ezért arra kérünk mindenkit, hogy – kedve és vérmérséklete szerint – menjen ki az utcára, vagy maradjon otthonában.

Csak vigyázzon magára.

Magyarországi Cionista Szövetség

Kelt Budapesten, 2007. március 13-án

2007. április 25. szerda 19.30 óra

Akarsz beszélni róla?

Március 15. kapcsán látványos nyilatkozatháború tört ki zsidó vezetők, szervezetek s magánszemélyek részvételével.

A vita látszólag arról szólt, hogy (jobban) kell-e félnünk, de a megszólalásokból egyértelműen látszott, itt sokkal többről van szó. Szemléletbeli eltérések, generációs ellentétek, kommunikációs különbségek, vagyis eltérő víziók a zsidó közösség jövőjéről.

A Bálint Ház kísérletet tesz arra, hogy a nyílt pengeváltás után érdemi párbeszédet kezdeményezzen mindazokról a kérdésekről, amelyek az elmúlt hetekben felszínre törtek.

Hallgassuk meg egymást.

Helyszín: Bálint Zsidó Közösségi Ház
Pontos cím: Budapest, VI. ker. Révay u. 16.

Izrael – EU-szemüveggel

2004 júniusa óta huszonnégy magyar képviselő is részt vesz az Európai Parlament munkájában. A *Szombat* megkereste a négy magyar parlamenti párt egy-egy képviselőjét, hogy válaszoljanak az olvasóinkat érdeklő kérdésekre: Létezik-e együttműködés a magyar képviselők között? Hogyan fogadta az EP az új, szélsőjobboldali frakció létrejöttét? Mi a frakciók álláspontja az iszlám fundamentalizmussal, illetve a közel-keleti válsággal kapcsolatban?

A Fidesz részéről Schöpflin György, az MSZP részéről Tabajdi Csaba, az SZDSZ részéről Szent-Iványi István válaszolt Gadó János kérdéseire. Olajos Péter, az MDF képviselője nem kívánt interjút adni a *Szombat*nak.

„Akik Amerika-ellenesek, azok általában Izrael-ellenesek is”

Szent-Iványi István
(SZDSZ, Liberálisok és Demokraták
Szövetsége Európáért)

– Amikor az Európai Parlamentben a magyar képviselők szavaznak, mi a meghatározó: a magyar álláspont, avagy a pártfrakciók szerinti megoszlás?

– Itt más a helyzet, mint otthon: nincs koalíció, mert nem kormány-ellenzék a felállás. Az előző ciklusban volt egy konzervatív liberális együttműködés, de most esetről esetre döntjük el, hogy a konzervatívokkal vagy a szocialistákkal működünk-e együtt. Én tehát nem Szájer Józseffel egyeztetek, hanem a frakcióm álláspontja a meghatározó. Természetesen van olyan kérdés is, ahol számomra az SZDSZ véleménye a döntő, és esetenként van közös magyar álláspont is. Például a vajdasági incidensek ügyében az EP nagy pártjai nem léptek, de a magyar képviselők összefogtak. De ilyen volt a Románia-jelentés és Verespatak ügye is.

– Tehát egyedül a magyar kisebbségek ügyében létezik egységes magyar fellépés?

– Elsősorban, de nem kizárólag. Például az úgynevezett kohéziós alapok ügyében számos módosító indítványt közösen írtunk alá. Itt a régi és az új tagállamok érdeke eltért, így először kialakult egy négypárti magyar álláspont, majd egy közös álláspont az új tagállamok – valamint Görögország, Portugália és Spanyolország – között. Ezekből az alapokból ugyanis szinte kizárólag ezek az országok részesülnek.

– Úgy tűnik, Európa identitásában fontos szerepet játszik az Amerikához való viszony. E téren van különbség a különböző nagy frakciók között?

– Leegyszerűsítve: igen, vannak különbségek országok és pártcsoportok között is. Kifejezetten Amerika-ellenes a kommunista frakció, de erős fenntartásai vannak a zöldeknek, és kritikuskus a szocialisták is. A mi frakciónkban ugyanakkor nagyon sokan – így én is – azon az állásponton vagyunk, hogy a világ olyan kihívások előtt áll, amelyekben Amerikának és Európának együtt kell működnie. A tényleges nézet- és érdekkülönbségeket meg kell vitatni, de az ellenségeskedést kifejezetten károsnak látom, mert ebből olyan országok húznak hasznot, amelyek mind a két félre nézve veszélyt jelentenek.

– Izrael irányában hasonlóan működnek a rokon- illetve ellenszenv, mint Amerikával kapcsolatban?

– Ez jó megfigyelés: akik Amerika-ellenesek, azok általában Izrael-ellenesek is. A baloldal inkább Izrael-ellenes – vagy inkább: fenntartásokkal viseltetik, és nagyobb rokonszenvet mutat a palesztinok iránt. Őszintén szólva az EP-ben az utóbbi felfogás van többségben. Én ez ügyben a – kiegyensúlyozottabb álláspontra törekvő – markáns kisebbséghez tartozom.

Ugyanakkor ez a parlament, kultúrájánál fogva a kompromisszumokra törekszik, ezért a nagyon durva álláspontok általában finomodnak. Az Izraellel kapcsolatos határozatok tehát elfogultak – de azért nem olyan mértékben, mint egyes képviselők felszólalásai, amelyek rasszizmussal, fajüldözéssel vádolják Izraelt.

– És ez szalonképes stílusnak számít?

– Hogyne, zöldek, baloldaliak nyugodtan mondanak ilyeneket. (Néhányan az én frakcióból is, de itt az alapállás nem ez.)

– Országok közötti megoszlás is megfigyelhető az Izrael- és Amerika-ellenesség terén? Esetleg a régi és az új tagállamok között?

– Amerika-ellenesség terén inkább. Északon az Amerika-ellenesség gyengébb, a latin országokban erősebb. De például Olaszországban a jobboldali Forza Italia nem Amerika-ellenes, a jelenleg kormányzó balközép koalíció inkább. (Egyébként a legtöbben elutasítják, hogy Amerika-ellenesek lennének: azt mondják, ők csak Bush politikáját ellenzik. Ugyanezt mondták annak idején Izraelről és Ariel Saronról. Az országgal nincs bajuk, de a miniszterelnökével valahogy mindig.) Ami az új tagállamokat illeti, elmondható, hogy együttműködőbbek Amerikával. Egyes országok – a balti államok, Lengyelország, de a jelenlegi magyar kormány is – külpolitikájában van egy erős atlantista vonulat. Az Izraelhez való viszony terén nem látok ilyen egyértelmű különbséget: az új tagállamok ugyanis e téren nem fogalmaznak meg markáns álláspontot.

– És ami a magyar képviselőket illeti?

– Egyedül a legutóbbi libanoni háború idején volt egy vita köztem és Schöpflin György között: szerinte a háborúban Izrael az arab modernizáció ellen intézett támadást, én pedig ezt vitattam. E kérdésben más magyar képviselőtől markáns megnyilvánulást nem hallottam.

– Az iszlám fundamentalizmus kérdése mennyire osztja meg a képviselőket?

– Ez a téma egyre fontosabbá válik, egyre inkább tudatosodik. Mindehhez nyilvánvalóan hozzájárult a madridi

és a londoni merénylet. Korábban az volt az uralkodó felfogás, hogy ez tőlünk távol van, az amerikai ügye. Most már sokan látják, hogy ez bennünket belülről érint. Senki nem tudja, hány moszlim él Európában, de a számuk legalább húszmillió, s van, aki harmincmillióról beszél. Érzékelhető bizonyos dezintegrációs folyamat néhány régi tagállam moszlim közösségeiben: míg a bevándorlók első és második nemzedéke igyekezett beilleszkedni, a harmadik nemzedék körében megfigyelhető egy iszlám reneszánsz és egy elkülönülési tendencia. Nem véletlen, hogy a londoni merénylet már több generáció óta ott élő moszlimok gyermekei voltak. Ez mára már komoly biztonságpolitikai kérdéssé is vált. És itt lassan formálódik a konszenzus. Korábban a hatósági lépéseket a baloldal mindig ellenezte, mondván, ez rasszista, kirekesztő ízü, a multikulturalizmusban mindenkit meg kell becsülni. Ami alapvetően igaz is, csak hogy itt már nem vallásról, hanem vallási köntösbe bújtatott politikai irányzatról van szó.

Ami a radikális pártokat illeti: a szélsőbal, a kommunisták szavazóbázisa jelentős részben a bevándorlók közül kerül ki. Ezért ők az ilyen vitákban mindig azt mondják, hogy ez alkérdés, feszültségkeltés, valójában csak szociális problémákat kell megoldani. Természetesen a beilleszkedést minden módon segíteni kell, ez a mi felelősségünk, de ennél a kérdés bonyolultabb. Nem fogadom el, hogy a szegénység jogalap – vagy akárcsak magyarázat – lehet arra, hogy egyesek szélsőséges akciókat hajtsanak végre, vagy éppen felrobbantsanak egy metrószerelvényt. A szélsőjobb már nagyon durva, sokan a bevándorlás leállítást, a bevándorlók kitoloncolását követelik. Míg a nyugati szélsőségesek elsősorban bevándorlóellenesek, a Nagy-Románia Párt elsősorban magyar- és romaellenes. (Őket más nem is nagyon érdekli.) A bolgár Ataka Párt szintén elsősorban roma- és törökellenes. Így persze része a moszlimellenes frontnak. Érdekes lesz látni, miként hozza majd közös nevezőre ez a frakció a magyarellenességet, a romaellenességet, a moszlimellenességet és az antiszemitizmust.

– Mindez nyilván befolyásolja a török csatlakozás kérdését is.

– Természetesen. Ami engem illet, én támogatom a török csatlakozást. Törökország szekuláris mohamedán ország, és nekünk érdekünk, hogy ezt erősítsük a fundamentalizmussal szemben. De sokan úgy gondolják, hogy már éppen elég moszlim él Európában: egy nyolcvanmillió iszlám ország felvétele még csak növeli a problémákat: például importálhatjuk a moszlim világon belüli (szunnita–síita, török–kurd) ellentéteket.

– A legutóbbi libanoni háború során milyen visszhangja volt az Európai Parlamentben a kánai incidensnek (amikor egy izraeliek által bombázott házban civilek maradtak a romok alatt)?

– Ez 2006 augusztusában történt, amikor az EP éppen nem ülésezett, de azonnal összehívtak egy rendkívüli elnöki találkozót (a frakciók és a bizottságok elnökeiből), amely kiadott egy nagyon éles hangú határozatot. Az ilyen alkalmak mindig ürügyül szolgálhatnak arra, hogy támadhassák Izraelt.

– És amikor Izraelben felrobbantanak egy buszt, nincs hasonló felháborodás?

– Teljesen jogos kérdés, ezt én is fel szoktam tenni. A válasz: nincs. Persze ezt is elítélik, mondván, hogy csúnya dolog, és nem szabad. De aztán hozzátesszik, hogy ehhez nincs köze sem a Fatahnak, sem a Palesztin Nemzeti Hatóságnak, ez szélsőséges szervezetek műve, míg az izraeli akciók mögött a kormány áll, ezért azt kell inkább elítélni. Meg hogy a palesztin nép olyan nyomás alatt él, hogy az ilyesmit meg lehet érteni, ha nem is lehet elfogadni.

– És a Fatah–Hamasz belháború milyen reakciókat váltott ki?

– Ebben a kérdésben az EP és az európai intézmények egyértelműen a Fatahot és Mahmud Abbaszt támogatják. Szeretnék, ha létrejönne valamilyen megállapodás. Én ebben nem képviselem a többségi álláspontot. Az a véleményem, hogy a Hamasz terrorista szervezet, és amíg a három feltételnek – Izrael elismerése, az eddigi szerződések elfogadása és az erőszakról való lemondás – nem tesz eleget,

addig nem lehet velük tárgyalni. Európa ugyan ezt a három feltételt kimondta, de most már kezdi erodálni: már csak annyit kíván, hogy a két mozgalom vezetői egyezzenek meg, és akkor fel lehet újítani a támogatásokat. Amúgy a Hamasz a mai napig szerepel a terrorista szervezetek listáján, és csak a kommunisták próbálkoznak ismételt levetetni. Furcsamód egyébként ezt a terroristának tekintett szervezetet sokan legitim partnernek kezelik, mondván, tárgyalni kell vele is.

Jelenleg a Hamasz tagjai beutazási tilalom alatt állnak, de van olyan mozgalom, amely ezt meg akarja szüntetni, mert, úgymond, így nem tudjuk velük tartani a kapcsolatot. És ezt esetről esetre föl is oldják. És vannak olyan EP-képviselők, akiknek a Hamaszhoz is vannak kapcsolataik – de persze nem lehet tudni, hogy részese volt-e terrorista akcióknak az, akivel szóba állnak. És ilyenek nemcsak a kommunisták között vannak, hanem a baloldali szocialisták között is bőven.

hogy maximális fenntartással kezeljük a török csatlakozást. Magyarországnak ez egyáltalán nem áll érdekében.

– A másik két magyar frakció hasonló állásponton van?

– Tudtommal az európai szocialisták támogatják a török csatlakozást, a liberálisok szintén. Hogy ezen belül miként viszonyulnak ehhez a kérdéshez a magyarok, azt nem tudom. Mi alapvetően úgy látjuk, a török csatlakozás ártana a Magyarországnak nyújtandó támogatásoknak. A török életszínvonal ugyanis annyira alacsony, hogy levinné az európai átlagot, és így Magyarország már nem egy viszonylag szegény, hanem közepes életszínvonalú tagállamnak számítana, ami nem tenne jót a magyar gazdaságnak, mert kevesebb kedvezményt remélhetne.

– Törökországból kiindulva eljutunk az iszlám fundamentalizmushoz, ami alig néhány éve lett komoly európai probléma. Van-e ezzel kapcsolatban álláspontja a Fidesz frakciónak, a Néppártnak, a magyar EU-képviselőknek?

– Mi, Fidesz-képviselők, ellenezzük a terrorizmus minden formáját, kivétel nélkül. Támogatjuk a néppárti álláspontot, de ezen túl nem nagyon foglalkoztunk az iszlám fundamentalizmus problémájával. Ha jól tudom, Magyarországon mintegy harmincezer iszlám vallású ember él, és - tudomásom szerint - körükben a fundamentalizmus semmi jelét nem lehet észlelni.

Nagy-Britanniába az elmúlt tíz évben fél- vagy egymillió (pontos számokat nem tudok) moszlim bevándorló érkezett - elsősorban Londonba. De a bevándorlás már az ötvenes években megkezdődött a volt gyarmatbirodalom területéről. Rendkívül érdekes, hogy hogyan sikerült (vagy nem sikerült) őket integrálni. Nagy-Britanniában komoly vita zajlik arról, hogy hol hibázták el az integrációs folyamatot. Ugyanis a fundamentalizmus a már Angliában született, másodgenerációs bevándorlók körében terjed. Ezek után valószínűnek tartom, hogy azok az európai országok, ahol nincs nagyszámú moszlim kisebbség, mindent meg fognak tenni annak érdekében, hogy ne is legyen.

„Izrael jelenléte szimbolikus akadály”

Schöpflin György
(Fidesz, Európai Néppárt)

– Ha az Európai Parlamentben szavazásra kerül a sor, melyik koalíció az erősebb a Fidesz képviselői számára: a Magyarország vagy az Európai Néppárt iránti?

– Mindenképpen a Néppárt iránti lojalitás. Sokan kérdeik Magyarországon: „Miért nem jön létre a nemzeti egység?” Azért, mert a pártkötődés sokkal erősebb. Szerintem ez így is van rendjén. Az EP úgy működik, hogy az ideológiai törésvonalak a meghatározóak.

– Gondolom, ekkor a Fidesz frakció egyeztet a kérdésben?

– A frakció is egyeztet, de mi csak 12-en vagyunk, a Néppártnak pedig 285 tagja van. Valamennyire tehát tudjuk befolyásolni a Néppártot, de a mi hangunk csak egy a sok közül. Gyakran nem úgy veszünk részt a munkában, mint Fidesz-frakció, hanem mint néppárti képviselők, teljesen egyenrangúan a németekkel, franciákkal. Van, amikor magyarokként tekintenek ránk, és van, amikor néppártiként. Például, ha Dél-Amerikáról van szó, ami az én szakterületem mint külpolitikai felelősé, azt mondom, itt

nincs magyar érdek. A török csatlakozás esetében viszont van magyar érdek.

– Ez ügyben van egységes magyar álláspont a pártok között?

– Tudtommal erről a többiekkel nem beszélünk - én legalábbis semmiképpen sem. Mi, tizenketten ezt másfél évvel ezelőtt megvitattuk, és nagyjából úgy foglaltunk állást,

Ez egyelőre veszélyforrás. Nem állítom, hogy mindig így lesz, de egyelőre ez a helyzet.

- Izraellel kapcsolatban gyakran hallható az a vélekedés, hogy míg Amerika Izrael-párti, addig Európa - úgymond - igyekszik kiegyensúlyozottabb álláspontot elfoglalni. Van-e ebből a szempontból különbségek országok, illetve pártfrakciók között?

- Ha igen, akkor ezek nem nagyon komoly különbségek. Az európai baloldal inkább palesztinbarát, ugyanakkor nem tartja magát Izrael-ellenesnek. Az Európai Néppárt, mivel közelebb áll Amerikához, támogatja Izraelt, de ugyanakkor szeretne valami megoldást találni az egész Közel-Kélet kérdésére. Ami az iraki helyzetet illeti, azt ma már mindenki katasztrofálisnak látja: ez veszélyforrás a különféle terrorista, fundamentalista áramlatok miatt. Irak esetében már nagyon nehéz elfogadni a hivatalos amerikai álláspontot. Ami Iránt illeti - úgy vélem -, van összeurópai álláspont. Európa úgy érzi, még mindig lehet tárgyalni Iránnal, míg Amerika azt az álláspontot képviseli, hogy már nem lehet.

- Lehetséges bármiféle közös nevező egy olyan országgal, amely atombombát gyárt, és nyíltan hirdeti, hogy Izraelt le kell törölni a térképről?

- Irán nem totalitárius rendszer. Ahmednedsad az államelnök, ez igaz, de nem biztos, hogy a legbefolyásosabb ember. A mullahok a háttérben legalább olyan fontos szerepet játszanak. Köztük is vannak keménykezők és „puhábbak”. A kérdés az, hogy meg lehet-e akadályozni békés úton Irán nukleáris felfegyverzését.

- Amennyiben Irán atombomba birtokába jut, mi lesz az európai álláspont? Ön mit tanácsolna?

- Ahmednedsad valószínűleg nem tárgyalóképes, de mégis föl kell venni a kapcsolatot olyanokkal, akik esetleg meg tudják akadályozni az iráni nukleáris törekvéseket. Én még mindig látok politikai lehetőségeket. Még két-három év eltelik, mire Irán nukleáris fegyverekhez jut. Hogy ekkor milyen stratégiát lehet követni, ez a következő kérdés. Nem hiszem,

hogy nukleáris létesítményeit atomtámadással el lehet pusztítani, mivel teljesen szét vannak szórva az ország területén. Az a kérdés, vajon ha Irán nukleáris hatalom lesz, lehet-e indiai irányba vezetni, tehát egy mérsékelt politikai magatartás felé.

- Nyilván ismeri azt a felmérést, amit az Eurobarométer nevű közvélemény-kutató cég készített 2003 októberében. Eszerint, a régi EU-tagországok közvéleménye úgy látja, hogy a világképét leginkább fenyegető ország: Izrael. Egy 2002-ben, Németországban készült felmérés szerint, a németek több mint 50 százaléka egyetértett azaz a kitételrel, hogy az izraeli bánásmód a palesztinokkal „nem nagyon különbözik attól”, ahogy a náci bántak annak idején a zsidókkal. Az ilyen vélekedéseket sokan egyfajta „progresszív” antiszemitizmus megnyilvánulásának tartják.

- Fontos lenne tudnunk, hogy milyen esemény előzte meg ezt a felmérést. Továbbá: az emberek általában nem ismerik a valódi helyzetet, amikor ítéletet alkotnak. Én nem mondanám, hogy a palesztinok sorsa egyenlő a zsidókéval a nácizmus idején, ezt az összehasonlítást egy pillanatig sem akarom elfogadni. Azt azonban tényként el kell fogadni, hogy abban a pillanatban, amikor a felmérés készült, a németek ötven százaléka erre a kérdésre igennel válaszolt. Mint tudjuk, ezek a számok ingadoznak, és egy felmérés önmagában nem sokat mond: a trendet kéne látnunk. Azt hiszem azonban, Európában valóban sokan úgy gondolják, hogy Izrael veszélyforrás.

- Ön ezzel egyetért?

- Én ilyen primitív megfogalmazással nem értek egyet. Viszont látok több alapvető összefüggést. Amíg a palesztin kérdés rendezetlen, ez mindenképp erősíti azt a hozzáállást az arab/izlám világban, hogy a Nyugat egyenlőtlenül, igazságtalanul bánik az izlámokkal, és Izraelt kiváltságos helyzetben tartja. Én nem mondom, hogy ez így van, de a világon szubjektíve nagyon sokan így látják. A másik probléma az, hogy a kialakulófélben lévő arab modernizáció (bármit is ér-

tünk ez alatt) megtorpant. Részben Izrael miatt, de sokkal nagyobb részben az arab társadalom szerkezete miatt. 1973 óta az arab világ óriási olajjöveldelmekre tett szert, ám ebből nem sikerült egy valamire való demokráciát létrehozni. Ha én arab lennék, nagyon dühös lennék, hogy ezek a korrupt királyságok és emírségek „lenyúlják” a pénzemet. (Ezeket a demagóg szlogeneket máshonnan is ismerhetjük.) A Nyugat viszont nagyon gyakran támogatja ezeket a korrupt rendszereket, így soha nem jön létre olyan arab politikai modernség, amely elfogadja az emberek egyenlőségét, hosszú távon felszámolja a férfi-nő különbségeket, a régi hierarchiákat, és létrehoz egy olyan polgári mentalitást, ami a stabilitás alapja lehet.

- Gondolom, abban egyetértünk, hogy a szaúdi, iraki vagy algériai sikertelen modernizációról nem Izrael tehet.

- De Izrael jelenléte szimbolikus akadály. Sokan idegen elemnek tartják az arab világ testében, amit a Nyugat beékel. Én nem osztom ezeket a nézeteket, csak azt mondom, hogy nagyon sokan így látják.

- De ha arról beszélünk, hogy mi lehet erre Európa üzenete, vajon nem azt kéne mondania, hogy ez merő fikció és bűnbakkeresés?

- Ha az emberek többsége azt mondja, hogy Izrael probléma, akkor nagyon nehéz elfogadtatni velük, hogy ez nem így van. Az Európai Unió azonban nem ebből a szempontból közelíti meg a kérdést, hanem az emberi jogok szempontjából. E téren pedig tényleg komoly gondok vannak.

- Ezek komolyabbak, mint - például - a szintén elnyomott iráni kurdok, iraki vagy palesztin keresztények gondjai? Utóbbiak 60-70 százaléka elmenekült, mióta a Palesztin Autonómia kezében van a hatalom.

- Én ezekről nem tudok eleget, így nem végezhetek összehasonlítást. De szubjektíve nagyon sokan úgy gondolják, hogy a palesztinok kérdése égetőbb, mint például a berberiek kérdése Algériában. Lehet, hogy ez nem így van, de amíg nagyon sokan ezt így gondolják, addig elsőrendű fontosságú kérdés.

„Néha túlzott az empátia a palesztinok iránt”

Tabajdi Csaba

(MSZP, Európai Szocialisták)

– Szavazáskor az Európai Parlamentben mi a meghatározó a magyar szocialisták számára: a magyar érdekek vagy az európai szocialista frakció iránti elkötelezettség?

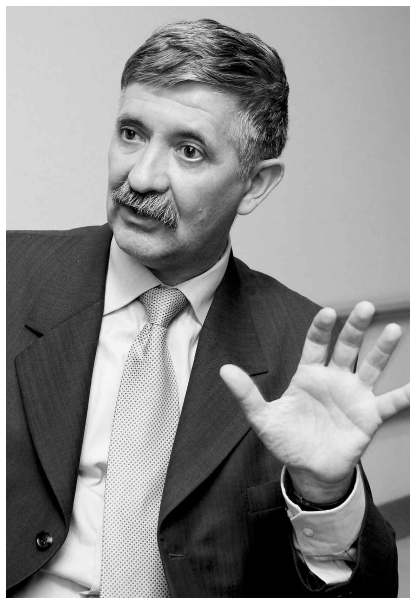
– Erre nincs egyértelmű válasz. A cél mindig a magyar álláspont és érdekek integrálása az európai pártcsaládok pozíciójába, így az európai szocialisták által képviselt, közösen kialakított irányvonalba a mi esetünkben. Ez legtöbbször sikeres, a közös álláspont a magyar nemzeti érdekeket is tükrözi. Fontos, hogy a frakció tekintettel van az új tagállamok érdekeire. Ritkán előfordul azonban, hogy az európai szocialisták és a magyar szocialisták álláspontja ütközik, ekkor mérlegelni kell az ügy súlyát, és ha kulcskérdésről van szó, úgy természetesen a magyar képviselők nem a frakcióval együtt szavaznak.

– Szavazás előtt miként alakítják ki az álláspontjukat?

– Parlamenti képviselőként függetlenek vagyunk, de természetesen egyeztetünk a kormánnyal, a Magyar Országgyűléssel és a többi hazai szereplővel. Közvetlen irányítás olyannyira nincs, hogy gyakran az információk hiányába ütközünk. A hivatalos magyar álláspont az esetek egy részében nem ismert számunkra, ilyenkor szakmai ismereteinkre, meggyőződésünkre támaszkodunk. Igyekszünk konzultálni a többi új tagállammal, kamarákkal, érdekvédelmi szervezetekkel.

– Az Európai Parlamentben nemrég új, szélsőjobboldali tömörülés alakult „Identitás, Hagyomány, Szuverenitás” néven.

– Ezeket a hírhedt figurákat, az európai politika szégyeneit már jól ismerjük. Vezetőjük egy hírhedt holokausztagadó, Bruno Gollnisch. Ismeretes – és nagyon szomorú –, hogy

megalakulásukat a román csatlakozás tette lehetővé: a Nagy-Románia Párt öt képviselőt delegált az Európa Parlamentbe, s így összejött a frakcióalakításhoz szükséges húsz fő*. Ugyanakkor ez a szám az Európai Parlament 785 képviselőjéhez képest elenyésző. Pozitívum, hogy a fő politikai csoportok – néppártiak, szocialisták, liberálisok és zöldek – cordon sanitaire-t vontak az új frakció köré, és egyetlen jelöltjét sem választották meg semmilyen bizottsági tisztségre. Bár a magyar politikai életben is megtenné ezt a Fidesz a szélsőjobboldal irányában! Az utóbbi hónapokban sem Magyarországon, sem Brüsszelben a Fidesz egyetlen alkalommal sem határolódott el a magyarországi szélsőjobb megnyilatkozásaitól. Nyugat-Európában elképzelhetetlen, hogy – például – a német CDU elnöke részt vegyen egy olyan rendezvényen, ahol árpádsávos zászlók lengenek, vagy – akár távozása után is – felsorolják, hogy kik a zsidó származásúak a magyar politikai életben. Háttérbeszélgetések során ezt még Pöttering úr** is elismerte, noha az

Európai Néppárt formálisan szolidáris a kordonbontással.

– Ezek szerint az októberi-novemberi magyarországi események és a kordonbontás téma volt az Európai Parlamentben?

– Ez nem szerepelt az EP napirendjén (noha a két nagy frakcióban szóba került). Napirend előtt azonban, amikor a képviselő tetszése szerinti témáról beszél, a Fidesz előhozakodott ezzel az üggyel. Ebben a kérdésben az európai szocialisták rendkívül érzékenyek, mert úgy látják, hogy a magyarországi szélsőséges események illeszkednek az Európában erősödő rasszizmus, antiszemitizmus, a kisebbségekkel szembeni intolerancia aggasztó trendjébe.

– Van az MSZP-nek, az európai szocialistáknak egységes álláspontja Törökország felvételével kapcsolatban?

– Az európai szocialisták többsége inkább a felvétel mellett van, de nem mindannyian. A német szociáldemokraták támogatják, részben mivel Schröder kancellár több millió török vendégmunkásnak megadta az állampolgárságot, akik ezután túlnyomó részben a baloldalra szavaztak. Támogatja Nagy-Britannia is, amely az integráció lassításában, felhígításában gondolkodik. Törökország felvétele mellett legalább annyi érv szól, mint ellene. Mellette szól, hogy hátha lehetséges az európai közösségbe beilleszteni, „megszelídíteni” egy szekuláris iszlám országot. Ez nagyon fontos lenne. Másfelől viszont Törökország az egyik legnépesebb és legszegényebb tagállama lenne az EU-nak. Gyökeresen át kellene alakítani a közös agrárpolitikától a kohéziós politikáig szinte mindent. Súlyos hiányosságok tapasztalhatók az emberi jogok, kiemelten a női és a kisebbségi jogok terén, a kurdok státusza és helyzete

nem javult érdemben. Nagyon sok szempontot kell tehát mérlegelni. Mi – bár beszéltünk róla – egységes álláspontot még nem alakítottunk ki. Ennek oka az is, hogy nekünk, magyaroknak, sokkal fontosabb kérdés a nyugat-balkáni országok, elsősorban Horvátország és Szerbia felvétele.

– Van-e kialakuló álláspont az iszlám fundamentalizmussal kapcsolatban?

– Az iszlám fundamentalizmussal az utóbbi időben kezdett foglalkozni az EU. A három legerősebben érintett ország Franciaország, Nagy Britannia és Hollandia, amelyek teljesen eltérő politikát folytatnak az iszlám vallású kisebbségek irányában. Hollandia kisebbségpolitikája példamutató, befogadó, multikulturális. Kimondottan ügyeltek erre a kérdéskörre. Ám a Van Gogh-gyilkosság*** után háromszáz mecsetet, kisebbségi iskolát és óvodát ért támadás Hollandiában. Ez korábban elképzelhetetlen volt. Ennél is súlyosabb a helyzet Nagy-Britanniában. Tudjuk, hogy harmadik generációs, yorkshire-i tájszólást beszélő, állással rendelkező (tehát nem szegregált) moszlim fiatalok hajtották végre a terrortámadást a londoni metró ellen. Franciaországban az egész kérdéskörrel nem foglalkoztak, mert úgy gondolták, hogy egy észak-afrikai arab bevándorló, miután megszerezte az állampolgárságot, ugyanolyan francia lesz, mint az, akinek az ősei nemzedékek óta Ile de France-ban éltek. Bebizonyosodott, hogy ez nem így van. Ebben szerepet játszik a gazdasági és a szociális szegregáció, a diszkrimináció, de a szociális modell túlkapásai is. Hiszen a munkanélküli segély nem ösztönzött munkavállalásra. Ezt az egyszerre kulturális és vallási másságot a francia állam negligálta. Így a bevándorolt moszlimok identitását – polgári egyesületek és vasárnapi iskolák helyett – a radikális muftik adták meg. A nyugat-európai társadalmak zömében tehát az iszlám vallású bevándorlók integrációja válságos szakaszba érkezett. Azt kell mondanom, az érintett államokban nagy a tanácsatlanság.

– Az EU-barométer nevű rendszeres közvélemény-kutatás 2003-ban azt mutatta, hogy a régi tagorszá-

gokban a világ békéjét leginkább fenyegető országnak Izraelt tartják. Mivel magyarázza ön ezt a nagyon furcsa attitűdöt?

– Az EU-barométerben megfogalmazódott véleménnyel, hogy Izrael lenne a békétlenség fő forrása, nem értek egyet. Egyrészt Európa és Izrael között van egy stabil szövetség. Másfelől az EU igyekszik az izraeli–palesztin viszonyban kiegyensúlyozott álláspontot képviselni, ami izraeli oldalon komoly kritikákat és fenntartásokat vált ki: emiatt sokan egyoldalú palesztinbarátsággal vádolják, és az Egyesült Államokat tartják Izrael egyetlen védelmezőjének. Vannak tehát feszültségek az EU és Izrael viszonyában. Én úgy látom, nyugati képviselőtársaim egy részében valóban nagy – néha talán eltúlzott – az empátia a palesztinok iránt, de azért a fő vonal a kiegyensúlyozottságra törekvés. Ugyanakkor a Közel-Keleten elszenvedett sorozatos kudarcok után – remélem – az Egyesült Államokban, Izraelben és a palesztin oldalon is elmozdulás történik.

– Mennyire értenek ezzel egyet az Európai Parlament különböző frakcióiban?

– Mint minden konfliktusos viszonyban, az álláspontok szóródnak. De a mainstream álláspont szerint csak egy kölcsönösen előnyös kompromisszum keretében lehet rendezni az izraeli–palesztin viszonyt. Mint ahogy az egész közel-keleti kérdést csak egy átfogó „csomag” keretében lehet rendezni. Ez ma az egyik fő nézeteltérés az EU és az USA között. Minden országot, szereplőt be kell vonni, aki a térség stabilizálásában – vagy destabilizálásában – tényező lehet.

– Irán nyíltan Izrael elpusztítását tűzte a zászlajára, és ehhez atombombát épít. Mi az álláspontja az MSZP képviselőinek és az EU szocialista frakciónak?

– Természetesen elfogadhatatlan mindannyiunk számára, ha egy ország egy másik ország megsemmisítésére törekszik, és mélyen megértjük Izrael egzisztenciális fenyegetettségérzetét. Ugyanakkor a „nem tárgyalunk” amerikai politikája csődöt mondott Irán vonatkozásában. A fenyegetést el kell

ítélni, ugyanakkor lehetetlen, hogy ne törekedjünk érdemi párbeszédre. Irán megszelídítése a térség, benne Irak és az izraeli–palesztin helyzet stabilizálásának kulcsa.

– Lehetséges egy totalitárius logika által vezérelt országot nyugati racionalitással politikája megváltoztatására bírni?

– Irán komplex ország. A jelenlegi ultraradikális elnök helyett a továbbra is befolyásos mérsékelt elemekkel kellene keresni a párbeszéd lehetőségét. Ennek sikere nem garantált, de a párbeszéd csatornáit úgy elvágni, mint ahogyan azt az Egyesült Államok teszi, súlyos hiba.

– A párbeszéd mellett az EU élne alkalomadtán a nyomásgyakorlás eszközeivel is, mint amilyen a kapcsolatok megszakítása vagy a kereskedelmi bojkott?

– Az EU folyamatosan él most is a pozitív nyomásgyakorlás eszközeivel, a gazdasági ösztönzőkre helyezve a hangsúlyt. Elképzelhetőnek tartok olyan helyzetet, amikor a bojkott szóba jöhet. Ugyanakkor Kuba esetében az Egyesült Államok fél évszázada követi ezt a politikát, kevés sikerrel. Látni kell, hogy a bojkott ritkán célra vezető, több példa mutatja, hogy az végül mindig a lakosságot sújtja, radikalizálja és egyesíti őket a jelenlegi rezsim mögött. Arról nem is beszélve, hogy a jelenleg is magas olajárakat tovább növelné egy Irán elleni bojkott. Mindezzel együtt Irán és Észak-Korea esete is azt mutatja, hogy az egész nemzetközi nonprolifrációs rendszert újra kell gondolni.

* A frakció összetétele: (Le Pen-féle) Nemzeti Front (Franciaország): hét fő; Nagy-Románia Párt: öt fő; Flamand Érdek (Belgium): két fő; Nemzeti Akció (Olaszország): két fő; Ataka (Bulgária) egy fő; Szabadságpárt (Ausztria): egy fő; valamint egy független, euroszeptikus brit képviselő. (A szerk.)

** Hans-Gert Pöttering (Európai Néppárt) az Európai Parlament 2007. január 16-án megválasztott új elnöke. (A szerk.)

*** Theo Van Gogh holland filmrendező - az iszlám családokban élő nők alávetettséget bíráló filmje miatt - 2004 novemberében egy fanatikus meggyilkolta.

Hajrá, Sárközy!

Aprilis 22-én Franciaországban elnökválasztást tartanak. Ha a választás első fordulójára nem lesz eredményes – és erre minden esély megvan –, akkor május 6-án második fordulóra kerül sor. Kettő pályázik a valószínű eséllyel arra, hogy az Élysée-palotába költözzön: Nicolas Sárközy belügyminiszter, a jobboldali kormány-párt, az Unió egy Népmozgalomért jelöltje, illetve Ségolène Royal, akit a baloldali ellenzék fő ereje, a Szocialista Párt kíván elnökké emelni.

Én Nicolas Sárközynek drukkolok.

Szögezzük le, sem Sárközy anyai nagyapjának szaloniki szfaradi zsidó és apjának magyar, illetve Royalnak női mivolta semmilyen tekintetben nem befolyásolja preferenciánkat. Sőt: az sem szempont számunkra, hogy Royalról 2006 nyarán öt bikiniben ábrázoló kép jelent meg a francia médiában, míg Sárközyt bikiniben mutató képről nem tudok.

Hanem.

A 2005 őszi, Párizs külvárosában kitört, majd egész Franciaországra áttért, egy halottat és 126 sérült rendőrt, illetve tüzoltót követelő zavargások idején Sárközy csöcseléknek nevezte a csöcseléket, zero toleranciát hirdetett, és legnagyobb meglepetésünkre belügyminiszterként eszerint is járt el: a kormány szükségállapotot vezetett be. Sárközy kilátásba helyezte, hogy az autók gyújtogatásában résztvevő nem francia állampolgárokat kiutasítja az országból. No kecmec.

Ugyanakkor Jean-Marc Ayrault, Royal pártja, a Szocia-

lista Párt nemzetgyűlési frakcióvezetője azt mondta: „A konzervatív kormányt is felelősség terheli a súlyos elővárosi zavargásokért. A francia kormány [...] elhanyagolta a problémás negyedeket. [...] A problémával egyedül a rendőrség és az igazságszolgáltatás nem tud megbirkózni. Sokkal inkább iskolákra, munkára, szakképzésre és a lakáshelyzet javítására van szükség a nagyvárosok, főként a bevándorlók lakta peremkerületein.”

Először: több mint kilencezer autó felgyújtásával és Molotov-koktélok rendőrökre dobálásával társadalmi problémákat nehéz megoldani. Az általunk előnyösnek ismert joguralom elvei szerint az eufemisztikusan fiataloknak becézett huligánok közönséges bűnözők, akiknek nem megértés, hanem börtön jár az állam részéről. Semmilyen vélt vagy valós társadalmi kitaszítottság nem lehet hivatkozási alap a bűncselekmények elkövetőivel szemben bármilyen toleranciára.

Másodszor: a zavargások résztvevőinek többsége francia állampolgár volt. Egymilliárd ember biztos, hogy él bolygónkon, akit ha megkínálnának francia állampolgársággal, fenekét verné örömben a földhöz, és francia állampolgárhoz méltón viselkedne: nem törne-zúzna, nem akarna rendőrt gyújtogatni, államot nem kívánná elveszejteni. Mert ne legyenek kétségeink: az úgynevezett fiatalok nem családgyegetésért, olcsóbb oktatásért, szociális segélyért, szabad nyelvhasználatért vagy akár nagyobb mecsetért randalíroztak – ez már mind megvan. A demokratikus állam polgáraiént a demokratikus államot próbálták aláásni. Érdekes módon a zavargások főleg az Afrikából származó mohamedán bevándorlók illetve leszármazottaik által lakott peremkerületekben törtek ki, például a vietnamiak vagy a kínaiak lakta szegénynegyedek nyugodtak maradtak. Egy februári televíziós műsorban a belügyminiszter így fogalmazott: „Annak, aki itt él, tiszteletben kell tartania a szabályokat. Ez azt jelenti, hogy nem ismerjük a többnejűséget, nem csonkítjuk meg leányainkat, nem vágunk le kecskét a lakásban, és tiszteletben tartjuk a köztársaság szabályait.” Mit szeretne ezzel szemben Royal? Építeni évi 120 ezer szociális lakást és növelni az alacsony jövedelmű háztartások lakbértámogatását. Vagyis a feneketlen hordóba történő öntéssel fenntartani a rendszert. Mivel az iszlámizmus európai térhódítását reális veszélynek látom, mellyel Royal és pártja nem akar megbirkózni, Sárközy a favoritom.

De ez még nem minden.

Ségolène Royal tavaly nyáron Libanonban járt, ahol tárgyalta a Hezbollah képviselőivel. Ezt decemberben még überelte is: ismét ellátogatott Bejrútba, s egy előadáson végighallgatta Ali Ammart, a Hezbollah képviselőjét, aki az Egyesült Államok ekézése mellett kijelentette: „Az izraeli náciizmus nem jobb Hitler Harmadik Birodalmánál.” Royal reakciója a következő volt: „Köszönöm az őszinteséget. Sok dologgal egyetértek abban, amit mondott, különösen az Egyesült Államok elemzésével.” Utána magyarázkodott, hogy a tolmács volt béma. Persze.

Hajrá, Sárközy!

Szegő Péter

ÚJ ANTISZEMITIZMUS

címmel folyóiratunk, a *Szombat* 2006 januárjában komoly közönség- és sajtóvisszhangot kiváltó konferenciát rendezett. Már a rendezvényen s a lapunkban megjelent összefoglalót olvasva is sokan jelezték: szívesen látnák nyomtatásban az előadások teljes szövegét. Olvasóink igényének eleget téve, lapunk a fentivel azonos

címmel adja ki az összes előadást – a kötet az ünnepi könyvhéten lát napvilágot.

Ízelítőül addig is több előadás írott változatát olvashatják a *Szombat* hasábjain, ezúttal Seres Lászlóét, a www.hirszerto.hu főszerkesztője, lapunk szerkesztőbizottsági tagját.

SERES LÁSZLÓ

Holokausztrelativizálás és Izrael-ellenesség a nyugati sajtóban

Kezdjük azzal: jóval többről van szó, mint amit az előadás címe üzen, ti. hogy Izraelről, illetve a Közel-Keletről mi jelenik meg a baloldali, bal-liberális sajtóban, akár Magyarországon, akár Európában. A szavaknak következményeik vannak: ami a sajtóban napvilágot lát, az sokszor parlamenti pártok és parlamenten kívüli, úgynevezett civil mozgalmak politikájaként jelenik meg. Nem lehet mindig elválasztani egymástól a baloldal vagy szélsőbaloldal lapjaiban megjelenő véleményeket, az utcai tüntetéseken elhangzó szlogeneket, az antiglobalizációs mozgalmak, illetve a mainstream baloldali/liberális lapok álláspontját Izraelről és a Közel-Keletről.

Az eredeti értelemben vett ún. „politikai korrektség” és Izrael viszonyát leginkább az jellemzi, hogy az első nem vonatkozik a másodikra. (A hetvenes-nyolcvanas években Amerikában, majd Európában is dominánssá váló politikai korrektség, amely gondolati kórátot állít föl a szabadgondolkodó emberek számára, korunk

pestise, bár – el kell ismerni – jó szándékú kezdeményezésnek indult.) A politikai korrektség nyelvi normái, az elvárt méltóság, tisztelet, érzékenység stb. semmilyen módon nem vonatkozik mindarra, ami Izrael létével, illetve a zsidó állam politikájával kapcsolatos. Az egyik legkitűnőbb német-zsidó újságíró, Henryk M. Broder szerint a német értelmiségiek egy része igen kényszeres módon foglalkozik a Közel-Kelettel: este azzal a gondolattal fekszenek le, hogy édes istenem, mi legyen Palesztinával, reggel pedig azzal kelnek, hogy előbb megoldjuk a közel-keleti konfliktust, aztán megyünk dolgozni.

A kérdés az, miért akarja a ballib értelmiség – és az Európában ettől eléggé elválaszthatatlan szélsőbal – ennyire kényszeresen megoldani a Közel-Kelet problémáját? A másik kérdés, hogy hogyan teszi ezt. Számos kitűnő újságíró, Magyarországon például a *Szombat* munkatársai ezerszer leírták, hogy a nyugati ballib sajtó teljesen aránytalanul foglalkozik a közel-keleti kérdéssel. A világon ugyanis számos konfliktus van, mézarlások tömege zajlik Darfurban, Ázsiában, La-

tin-Amerikában. Különböző gerillamozgalmak, paramilitáris alakulatok gerjesztenek nemzeti, etnikai, politikai és drogháborúkat, amik lényegesen több áldozatot követelnek, mint a közel-keleti konfliktus. Egy német lap hívta fel rá a figyelmet, hogy ha beírjuk a Google-be a *Palestina Initiative* kifejezést, akkor körülbelül 90 ezer találatot kapunk (ez a palesztinokkal foglalkozó különböző civil/polgárjogi/szélsőbalos kezdeményezések összefoglaló neve), míg ha például Darfur Initiative-re keresünk, akkor a találatok száma kerekén 267. Ez így egy kicsit aránytalan.

Sok jó szándékú baloldali a mai napig úgy gondolja, hogy a zsidóságnak, az antiszemitizmus ellen harcolóknak egyetlen megbízható politikai barátja van: a baloldal. Ez azonban sajnos egyáltalán nincs így (bár a térségben Magyarországon még a leginkább). Ha politikailag egyáltalán kategorizálhatók ezek a fogalmak, azt mondanám: a liberális jobbközép Európában még mindig megbízhatóbb barátja Izraelnek és az antiszemitizmus elleni harcnak, mint a mérsékelt baloldal. Utóbbinak vagy semmilyen véleménye nincs erről az egész kérdésről, vagy cinikus – egészen odáig, hogy nyíltan uszít és félelmet kelt.

A másik ok, amiért fontos erről beszélni: nem mindegy, hogy a hatvanas-hetvenes évek óta a nyugati közvélemény milyen módon fogadja, milyen módon tárgyalja Izrael és a Közel-Kelet kérdését. Úgy is fogalmazhatnánk, nem mindegy, milyen módon vannak megoldozva.

Hosszú évek után most új helyzet van a térségben: először támadt a Közel-Keleten olyan állam, amelynek nyilvánvalóan pszichopata elnöke nyíltan kimondja, mi a célja nukleáris téren, s mi a célja Izraellel, és a kettő szorosan összefügg. Az iráni elnök véget akar vetni a zsidó állam történetének. Nem lesz tehát teljesen mindegy, hogy a nyugati sajtó a következő hónapokban milyen fogalmi keretben, milyen nyelvezettel közelíti meg ezt a kérdést. (Jellemző, hogy már most elkezdődött Izrael bűnbakká tétele, arra az esetre, ha megelőző csapást mérészelne mérni az iráni nukleáris technológiára, lásd a libanoni háborúban Izraelt „aránytalan” válasszal vádoló hangokat.) A német nyilvánosság eddig semmilyen módon nem reagált az iráni kihívásra, sőt egyfajta relatív nyugodtság figyelhető meg. Közben pontosan tudjuk, mi történne, ha ugyanezeket a kitételeket – mondjuk – Izrael fogalmazná meg Iránnal vagy más országokkal szemben; milyen vitákat váltana ez ki az Európai Unióban, mekkora tüntetések lennének az utcán, milyen szlogenekkel.

A politikai korrektség nevű őrutlet az eszköz, amely legitimálja az Izrael-ellenes és nyíltan antiszemita gyűlöletbeszédet. A politikailag korrekt újbeszéd ad emberjogi, antirasszista, multikulti keretet az efféle fenyegetéseknek. Csak néhány példa a médiából és a közéletből.

A BBC – ezt nyilván tudják, ha más hol nem, a *Szombatban* olvashatták – rendszeresen „militánsoknak”, „radikálisoknak” nevezi azokat a nonprofit aktivistákat, akik időnként zsidókat ölnek a Közel-Keleten. Ugyanakkor, ha észak-ír terroristákról van szó, ez a hihetetlenül disztíngvált, elegáns megfogalmazás azonnal eltűnik. Ez a BBC deklarált politikája. Észak-Írország, Spanyolország esetében a terroristák – terroristák. A *honestreporting.org* nevű honlap számtalanszor

felhívta már a BBC figyelmét erre az apró gikszerre: ilyenkor a szerkesztők kvázi bocsánatkérő leveleket írnak, hogy aztán rendületlenül folytassák ezt a gyakorlatot.

2006 januárjában Irakban szörnyű merénylet történt, húsz halottal, számtalan sebesülten. A német közszolgálati televízió hírműsora, a Tagesschau az elkövetőket nem terroristáknak, hanem a „rezsím ellenségeinek” (Regimegegner) nevezte. Ebből a megfogalmazásból nagy botrány lett, mert a „rezsím ellenségei” kifejezést – különösen Németországban – a keleti blokk demokratikus ellenzékére használták: Václav Havel, Heller Ágnes voltak a rezsím ellenségei, nem a gyilkos iszlamista terroristák. „Szerencsétlen ügy volt” – az ARD televíziónak mindössze ennyi volt a kommentárja.

Napokkal a 2005. július 7-i londoni merénylet után Tony Blair tanácsadói köre, melyben több iszlám aktivista is jelen van, úgy foglalt állást: véget kellene vetni az angliai holokauszt-emléknapnak (amelyre ők egyébként korábban el se mentek). Legyen helyette valamilyen általános „genocídium-emléknap”, ahol államilag mindenki emlékezzünk, akit megöltek, de különösen emlékezzünk a palesztin nép borzalmas szenvedéseire és „Izrael általi népirtására”.

Angliánál maradvá: még 2002-ben, a *New Statesman* nevű brit baloldali lap hihetetlen címlappal jelent meg: a címe *Kóser konspiráció* volt, a kép pedig egy Dávid-csillagot ábrázolt, amint rátelepszik a brit lobogóra. A szerkesztők ezért bocsánatot kértek, majd évekkel később súlyosbították a helyzetet: a *New Statesman* egyik 2006 januári szerkesztőségi cikke szerint az izraeli politika gyakorlatilag a nácik kristályéjszakájához, valamint a boszniai szerbek etnikai tisztogatásaihoz hasonlítható. A cikk szerint – és efféle példákat számtalan nyugat-európai, de különösen francia és német lapban találhatnánk – az épületek lerombolása egyfajta etnikai tisztogatás, más szóval genocídium, amelynek célja a történelem újrafírása.

Néhány évvel ezelőtt egy nyugat-berlini szélsőbaloldali tüntetésen bukant fel az a röpcédula, amit kommu-

nisták, illetve a velük szoros összefüggésben ténykedő autonómok adtak ki a kristályéjszaka emlékére. Lényege: az emlékünnepeken elsikkad, hogy az 1938-as kristályéjszaka gyakorlatilag minden nap megismétlődik a cionisták által megszállt területeken, a menekülttáborokban, az izraeli börtönökben. Nyugat-Európában emberek milliói halál komolyan úgy gondolják, hogy a fasiszmus által elűdözött zsidók Izraelben maguk is fasiszták lettek, akik az amerikai tőkével kollaborációban ki akarják radírozni a palesztin népet.

Az EU rasszizmust és idegengyűlöletet monitorozó európai központja (EUMC) 2002-ben két különböző jelentésben foglalkozott azzal, hogy kik követnek el Franciaországban évek óta antiszemita merényleteket (rabbik megtámadása, zsinagógák meggyalázása, közösségi házak felgyújtása stb.). Nos, az elkövetők nem elsősorban francia neonácik, sokkal inkább a több millió moszlim kisebbség úgynevezett „fiataljairól” van szó. Fenti intézet mindezt kétszer is megállapította, ám mindkétszer félt ezt nyilvánosságra hozni – nyilván ütközne a politikai korrektség elvével. És amikor a jelentés mégis nyilvánosságra került (végül is nehéz elhallgatni a dolgokat), az intézet honlapján mindezt nagyon óvatoskodó csomagolásban tálták.

Belgiumi példa: egy brüsszeli politikatudós szerint Belgiumban a politikában és a médiában az anticionizmus ideológiai intézmény lett, egyfajta civil vallás. (A „civil vallás” kifejezésnek jelentős a szerepe, mert az új, politikailag korrekt nyelvezet a gyűlölködést emberbarát, humanista, civil nyelvezetbe csomagolja. Így barátságosabb a fogadtatása.) Belgiumban és Franciaországban – írják szociológusok – nagyon sok zsidó úgy érzi, ismét félnie kell, a másik oldalon viszont sokan úgy érezhetik, hogy megint „szabadon lehet kritizálni a zsidókat” illetve az izraelieket. Mintha valami tabu tört volna meg.

Az erről szóló viták lényege mindig az, hogy antiszemitizmus vagy anticionizmus-e, ha bíráljuk Izraelt. Nehogy már ne lehessen bírálni Izraelt! – szögezik le ilyenkor kényszeresen, mind-

járt a vita elején. És ez a mondat nagyon érdekes. Izrael bírálata ugyanis folyamatosan napirenden van, míg más, Izraelt demokrácia terén meg sem közelítő országok, politikusok bírálata gyakorlatilag lehetetlen.

Ugyancsak Belgiumban történt, hogy egy baloldali zöld képviselő szabályos numerus clausust hirdetett, s egy cikkében arról értekezett néhány éve, hogy a militáns, radikális cionistákat ki kéne zárni a közhivatalokból, mivel nem lojálisak a belga államhoz. Ez nem valami egyéni hóbort: felmérések szerint Nyugat-Európában a lakosság harminc-negyven százaléka úgy véli: az ott élő zsidó polgárok elsősorban nem a saját államukhoz, hanem Izraelhez lojálisak. Különösen perverz példája mindennek a *Le Monde Diplomatique* című lap. Tudjuk, hogy – éppen a fentiekhez hasonló esetek miatt – a belgiumi zsidók egy része a szélsőjobb oldali Flamand Blokkal szimpatizál. Ez a *Le Monde Diplomatique* szerint bizonyíték arra, hogy a cionisták ismét nyíltan kollaborálnak a fasisztákkal.

Hangsúlyosan szeretnék szólni az Attac nevű nemzetközi radikális baloldali szervezetről. Az Attac, mely különösen Franciaországban és Németországban aktív, antiglobalista, trockista szervezetnek indult, melynek célja az úgynevezett spekulációs tőke mozgások megadóztatása volt. Az Attac ma alig leplezett antiszemita és rasszista Izrael-ellenes propagandát folytat, mellyel számos alkalommal váltott ki botrányt. Egyik állásfoglalásuk szerint például a palesztin terror „igazságos harc”, amelyet az izraeli „megszállás” legitimál. 2002-ben Berlinben az Attac felhívására több tízezer tüntettek az izraeli megszállás ellen – a kommunistáktól a neonácikig bezárólag. E toleráns baloldaliak amerikai és izraeli zászlókat égettek, a Hamaszt éltették, és volt, aki azt kiabálta, hogy nem akarunk többé zsidó disznókat. A baloldali sajtó nagy része ezt elhallgatta, vagy elbagatelizálta a történeteket. Nem sokkal ezután, az Attac női szekciója újabb Izrael-ellenes tüntetésre szólított föl, ahol a fenti kilencések megismétlődtek.

Vagy itt van az a történet, amikor néhány éve az Attac lengyelországi

szervezetét szabályosan lenyúlták a neonácik. A számos kis antiszemita párt egyike benyomult az Attac helyi szervezetébe, kiszorítottak mindenkit, aki ellenük volt, és megválasztották magukat főbíróknak. Elképesztő nyilatkozatokat adtak ki. Minderről számos bejelentés érkezett az Attac franciaországi központjába, és mi történt? Semmi. Rá se hederítettek a bejelentésekre, azóta is folyamatosan áramlik a pénz varsói bankszámlájukra – amint azt a Searchlight nevű brit baloldali, tényfeltáró szervezet kiderítette.

Németországban két részre szakadt a baloldal: egyik oldalon vannak a hardcore sztálinisták, komcsik és trockisták, akik az iszlamistákkal együtt „antiimperialista” táborokba járnak ideológiai képzésre, ahol terroristákkal is találkoznak. Ők a kőkemény szélsőbalosok, akik nyelvezetükben gyakran már nem is nagyon különböznek a neonáciktól. A németországi baloldal egy kis része, az antinémetség vagy antinemzetiek (ahogy ironikusan nevezik magukat) ma már teljes mélyséességgel kiállnak Izrael önrendelkezési joga vagy az iraki háború mellett. Lapjaik: a *Konkret*, *Jungle World*, vagy a *Bahamas* című ironikus baloldali újság.

Mi zajlik itt tulajdonképpen? Két dolog. Az egyik: az elkövetők két táborra összeborult, közösen hadakoznak immár szélsőbalosok és iszlamisták, amint arra David Horowitz a *Frontpage* című neokon online magazinban folyamatosan rámutat. A másik: az ellenségképek összemosódnak, az antiszemitizmus már elválaszthatatlan az Amerika-ellenességtől.

Az új anticionizmus és az új politikai korrektség azért veszélyes, mert már nem a régi, elavult osztályharcos vagy fajgyűlölő kritériumokkal operálnak. Új emberjogi, baloldali, szociológiai-politológiai szaknyelvezetet integrálnak a gyűlöletkeltésbe: „kulturális identitás”, „civil társadalom”, „kisebbségi jogok”, „nemzeti önrendelkezéshez való jog” stb. Olyan kifejezéseket használnak, mint a „zsidó apartheid”, „palesztin gettók”, a Dávid és Góliát analógia, és tudjuk, valószínűleg hogy értik. Egészen a klasszikus vérvádig.

Gadó János barátom azt írta néhány éve: a párhuzam Izrael és a náci Németország, Ariel Saron és Hitler között nagyon fontos lélektani szerepet tölt be. Az európai kultúra ezzel próbálja magáról lerázni a holokauszterhét. Hiszen, ha a zsidók, úgymond, nem jobbak, mint a nácik, akkor nekünk, európaiaknak nem kell többé szégyenkezniük a holokausz miatt. Ebben Gadó Jánosnak teljesen igaza van, én viszont úgy látom, hogy ez nem cél, hanem eszköz. És ez tulajdonképpen még sokkal rosszabb, mert az eszközt cinikusan használják, és hidegvérrel mérlegelik a hasznát.

A cél teljesen más: a cél a kommunista, antikapitalista és Amerika-ellenes ideológia fenntartása olyan viszonyok között, ahol a tények egyáltalán nem igazolják ennek az ideológiának a létjogosultságát. A cél egy emberellenes, ideológiákkal terhelt, irracionális, kollektivisták világ létrehozása. Ezek az emberek hadat üzentek az értelemnek és hadat üzentek a szabadságnak.

One World...

The Jerusalem Report gives you what no other magazine offers: a penetrating firsthand look behind the local, national and international headlines in the dynamic Jewish World.

We connect you to a shared experience.
We connect you to your world.

...Just Pages Apart

Subscription Information at:

The Jerusalem Report, P.O. Box 1805, Jerusalem 91017 Israel

E-mail: jsubs@jreport.co.il Website: <http://www.jrep.com>

Tel.: 1-800-574-574 Fax: 972-3-5613699

GADÓ JÁNOS

Változásra várva

A BZSH és a Mazsihisz tisztújítása elé

„Én úgy vagyok a hitközséggel, mint a magyar futballal: már egyáltalán nem érdekel.” Zsidó ismerősöm válaszolt ekképp érdeklődésemre: értesült-e az áprilisban esedékes hitközségi választásokról. Fogalmam sincs róla, nem érdekel, tudod, mi a véleményem róluk – így reflektálnak a fenti kérdésre (magukat a zsidó közösségekben exponáló) értelmiségiek.

NÉMA JELÖLTEK

De e mostani választások a hitközségen belül sem okoznak különösebb izgalmat: egy hónappal a BZSH és a Mazsihisz tisztújító közgyűlései előtt a lehetséges jelöltek még nem is jelentették be hivatalosan indulási szándékukat. A BZSH elnöki tisztségére, hírek szerint, egyedül Streit Sándor, jelenlegi elnök pályázik; a mindig izgalmasabb Mazsihisz-elnökségért (ahol az elmúlt tíz évben négyen is váltották egymást) hírek szerint két jelölt indul: Feldmájer Péter jelenlegi elnök, valamint Tordai Péter, aki 1999 és 2003 között már betöltötte ezt a tiszteket, és azóta a lemondott/leváltott elnökök szokásos al-elnöki stallumát viseli. (Amint ő maga mondta, ez tényleges befolyással nem jár, nincs ráhatása az operatív ügyekre.) Tordai – mint közölte – még mérlegeli, hogy indul-e. Feldmájer Péter diplomatikusan úgy fogalmazott: „Ha lesz a Mazsihisz tagjai között, aki engem jelöl, akkor a jelölést el fogom fogadni és megmérte-

tem magam.” Ugyanígy fogalmazott Streit Sándor BZSH-elnök, arra hivatkozva, hogy a jelölés a választási bizottság feladata, s amíg őt nem jelölik, szándékról sem érdemes beszélni.

A választásokkal kapcsolatban egy további lehetséges jelölt neve merült föl: Suchman Tamásé, aki az elmúlt évben soron kívül lett a Mazsihisz al-elnöke. Az MSZP országgyűlési képviselője (1990 óta), a Horn-kormány idején két miniszteri tárca birtokosa, a Medgyessy-kormány idején két évig a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára lapunk kérdésére (indul-e a Mazsihisz valamelyik vezető posztjára) úgy nyilatkozott: „Természetesen igen, de látnom kell végleges döntésem meghozatala előtt, hogy milyen személyi összetétel várható a következő vezetésben.” Hogy konkrétan milyen tisztségre pályázik, e kérdést azal hárította el: „Mindegy, én dolgozni akarok.” Végül is azonban április 6-át (a nevezési határidő lejártát) nevezte meg döntésének határidejeként.

Nattán László, a Mazsihisz jelölőbizottságának elnöke még nem tudott tájékoztatást adni (március 7-én) a jelölések állásáról: mint mondta, az információk a Síp utcába érkeznek. Ő a maga részéről a bizottság nevében értesítette a körzeteket: a reménybeli jelöltek április 6-ig küldjék be az indulási szándékukat tanúsító levelet vagy faxot a Síp utcába. Tájékoztatása szerint, ő maga április 11-én fog lakóhelyéről, Kaposvárról Pestre utazni, hogy a választási bizottság ülésén áttekintse a jelöléseket.

A bizonytalanzkodó/taktikázó két al-elnökkel szemben a Feldmájer/Zoltai pá-

ros biztosan indul – és ez esetben nehéz lesz őket elűzni a győzelemtől. Zoltai Gusztáv kézben tartja a Mazsihisz apparátusát, ami már önmagában több, mint fél győzelem. Emellett a Mazsihiszben nagy számban jelen lévő idősek körében alighanem jó pontokat szerzett magának Feldmájer Péter március 8-án elhangzott nyilatkozatával, mely szerint „régóta nem volt ilyen intenzitású antiszemitizmus Magyarországon”. A nyilatkozat – mely alighanem legalább annyira szólt a Mazsihisz választóinak, mint a honi és külföldi közvéleménynek – ugyanakkor kedvezőtlen visszhangot váltott ki a magyar médiában és a zsidó szervezetek körében (lásd lapunk 4–5. oldalán). Tordai Péter erről így vélekedett: „Valóban vannak arra utaló jelek, hogy az antiszemitizmus megnyilvánulásai gyakoribbá váltak, azonban ennek mesterséges felerősítése, félelemkeltésre való felhasználása felelőtlen, a nyilatkozat időzítése pedig lényegében választási kampányfogás. Ráadásul ezen önkényes nyilatkozatát a Mazsihisz vezetősége, elnöksége nevében tette, holott ezt velünk nem egyeztetette!”

ÜGYEK

Másfél hónappal a tisztújító közgyűlés előtt tehát még nincs jelölés, esélylatolgatás, programhirdetés, hívek toborzása – mindaz, ami akár csak kicsit egy valódi kampányra emlékeztetne. A formális csatornákon a választással kapcsolatos információk mennyisége: nulla. Az érintettek nem szólnak. Minél kisebb a felhajtás, annál jobb eséllyel marad minden a régiben. Ami információ elérhető, az a hitközség hagyományosan legfontosabb hírcsatornáján: szóbeszéd útján tudható meg. Itt is vadászni kell azonban egy-két valamirevaló információra: az embereket nem hozza lázba a tisztújítás. Az egyik szóbeszéd szerint a vidéki hitközségek egy része elégedetlen a Heisler András által megalkotott és Feldmájer Péter által bevezetett pontrendszerrel, mely a közösségi aktivitást hivatott mérni. Ennek alapján súlyozzák a Mazsihisz által kiosztott pénzeket: több program és több résztvevő után nyilván nagyobb támogatás dukál. A kevésbé aktív közösségek így rosszabbul járnak, és zúgolódnak – Tordai Péter nekik a rendszer felpuhítását ígéri. Feld-

májér Péter szerint a rendszer javításra szorul, de az elv helyes, mert csak így lesznek számon kérhetők az elosztás szempontjai. Tordai szerint viszont a pontozás bemondásos alapon történik, ő inkább a közösségi vezetőkkel való beszélgetésekre helyezné a hangsúlyt.

Feldmájér Péter, elnöki rangjánál fogva, több ízben vendége volt televíziós műsoroknak, ami nyilván nem maradt visszhang nélkül a potenciális választók körében. A Nap-kele közéleti műsor „Pusztul a zsidónegyed” című adásában – egyebek között –vetélytársát, Tordai Pétert bírálta. Mint azt a HVG.hu – a zsidónegyedről szóló kétrészes cikksorozataiban – megírta, Tordai Péter három házát vásárolt a hitközség Síp utcai központjának tőzsomszédságában. A vásárlások pontosan elnöki periódusának idejére estek. (Tordai szerint a vásárlásokat ő jóval korábban indította el, csupán az üzlet tető alá hozása történt elnöksége idején. Továbbá – tette hozzá – a tranzakcióban a lakások törvényesen, piaci áron cseréltek gazdát, s eddig, tudomása szerint, az érintett lakók közül senki nem reklamált.) Feldmájér a HVG.hu-nak nyilatkozva az üzletet összeférhetetlennek nevezte, a Nap-kele-ben pedig úgy fogalmazott, hogy ez a magatartás nem fér össze „egy hitközségi vezetőtől elvárható nagyon magas etikai normákkal”. (Nincs nyoma, hogy 2002-ben, az üzletkötés idején szót emelt volna az ügyben. Olti Ferenc, a Mazsihisz akkori alelnöke azt mondta: a házvásárlásokról akkor egyáltalán nem is hallott.) A riporter kérdésére: „miért nem tiltakozik a Mazsihisz a zsidónegyed pusztulása ellen?” – Feldmájér Péter azt válaszolta: „azért, mert nem keresnek meg bennünket”. (Később hozzátette, hogy igenis tiltakoznak, de a döntésekre nincs formális befolyásuk.)

PANGÁS...

...a szó brezsnyevi értelmében – így jellemezhető a hitközség mentális állapota. Az utolsó nagy csata, a reformer Heisler András elnök puccsal történt eltávolítása óta a belenyugvás légköre uralkodik a Síp utcában: a tótumfaktum Zoltait nem lehet sem eltávolítani, sem kontroll alá vonni. Heisler András volt elnök szerint a Mazsihisz közgyűlésen szavazók 20-30 százaléka hitközségi alkalmazott, tehát (a választáson induló) Zoltai beosztottja. A

BZSH közgyűlésében ez a szám még magasabb. Így ha Zoltai ismét jelölteti magát ügyvezető igazgatónak (amire minden esély megvan), akkor újabb brezsnyevi évekre kell felkészülni.

A pangás azonban sajátos: csak a Mazsihisz intézményeire és Kádár-korszakból örökölt jogaira korlátozódik: a Mazsihisz a zsidóság egyetlen hivatalos honi képviselője, s így a zsidóságnak járó állami támogatás (becslések szerint mintegy évi hárommilliárd forint) egyetlen címzettje. Ezen kívül az elégedetlen zsidó tömegeket semmi nem gátolja, hogy az alternatív szerveződések felé vegyék az irányt.

E tömegek nagyságát az alábbi táblázat szemlélteti, melyből megtudhatjuk, hányan ajánlották fel 2005-ben adójuk egy százalékát a négy zsidó felekezet egyikének.²

1. Adózók felajánlásai a négy zsidó felekezet számára 2005-ben

Felekezet	Felajánlott pénz összesen (forint)	Felajánlók száma	Egy felajánlóra jutó összeg
<i>Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége</i>	67 227 702	5554	12.104
<i>EMIH Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség (Statusquo Ante)</i>	6 963 793	661	10.535
<i>Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség</i>	2 549 278	267	9.547
<i>Szim Salom Progresszív Zsidó Hitközség</i>	2 279 088	175	13.017
Összesen	79 019 861	6657	11.870

A választást övező légkör – mint bevezető idézetünkkel próbáltuk érzékelteni, minden, csak nem forradalmi.

Deutsch Róbert főrabbi, a rabbitestület elnöke hivatalosan semmiről nem értesült: a jelölőbizottság döntéséig nem kívánt megszólalni.

Büchler András, a budapesti izraeli nagykövetség sajtótitkára, a Magyarországi Cionista Szövetség alelnöke szerint egy szervezet munkáját annak alapján lehet értékelni, hogy mennyire valószínűsítette meg célkitűzéseit. „Attól félek, a Mazsihisz megvalósította ezeket” – fogalmazott. Úgy vélte: nem a Mazsihisz az a szervezet, amely a közösség előtt álló kihívásokra adekvát válaszokat képes megfogalmazni. Ugyanakkor Büchler nem sürgeti Zoltai távozását. Szerinte az elmúlt időszakban nem jelent meg a Mazsihiszen belül olyan po-

zitív kezdeményezés, aminek megvalósulását Zoltai megakadályozta volna. (Nota bene: hogy ilyesmi nem jelent meg, az mond a legtöbbit.) Az ifjúsági szervezeteket pedig, mondta, Zoltai ki-mondottan támogatta.

Olti Ferenc, volt alelnök, aki a 2002. novemberi közgyűlésen frontálisan megtámadta Zoltai Gusztávot (*Szombat*, 2003. január), s ezután nagyon rövid idő alatt minden tisztségét elvesztette, nem követte az elmúlt két év hitközségi eseményeit, mert nem volt mit. Olti szerint a hitközség „ennyi pénzzel, ilyen hátszéllel, ilyen kedvező lehetőségekkel csupán az intézmények szinten tartását képes elvégezni”. A volt alelnök kritikáját egyebek közt a március elején megtartott templomkörzeti választásokra alapozta. Eszerint a fonto-

sabb körzetekben a szavazók száma a következő volt³ (a harmadik oszlop a körzet által a BZSH-közgyűlésbe delegált küldöttek számát jelöli):

2. Szavazók száma a nagyobb budapesti templomkörzetekben 2007-ben

Zsinagóga	Szavazók száma	Körzet által delegált küldöttek száma
Frankel Leó út	166	6
Nagyfuvaros utca	116	9
Hegedűs Gyula utca	101	10
Károli Gáspár tér	66	3
Thököly út	80	5
Hunyadi tér	70	5
Dohány utca	51	10

Budapesten tehát a választáson résztvevők száma a fennmaradó nyolc kisebb körzettel együtt nemigen érhet el az ezret. (Ezzel kapcsolatosan lásd a Radnóti Zoltánnal készített interjút.) Olti Ferenc becslése szerint tényleges adófizető nem lehet több, mint kétezer. Ezzel a valós tagsággal – mondta a volt alelnök – tart igényt a Mazsihisz a magyarországi zsidóság egészének képviselőjére, és ő az egyetlen címzettje a zsidóságnak juttatandó állami pénzeknek is. Ez a fajta képviselő nyilvánvalóan igazságtalan, föderatív irányba kéne elmozdulni, a fontosabb zsidó szervezetek bevonásával – vélekedett Olti.

Ami a fenti táblázat harmadik oszlopát, a delegátusok számát illeti, szembeszökő az aránytalanság a szavazók (amúgy is csekély) számával. A körzetek által delegált küldöttek számáról a BZSH alapszabálya rendelkezik, amit felülírt a mai helyzet.

A budapesti templomkörzeti választások eredményei a www.mazsihisz.com honlapon tekinthetők meg. Egy névtelenséget kérő interjúalanyunk – nem vonva kétségbe a választási procedúra alapvetően korrekt voltát – egy-két érdekességre hívta fel a figyelmet. Egyes hitközségek szerinte olyan jelölteket választottak, akik nem az adott körzetbe járnak. A vezetés ugyanis így próbált megbízható embereket küldöttei pozícióba juttatni. Deutsch Györgyöt például négy éve a Dohány utca delegálta, idén máshonnan került be, holott ő maga nem váltott körzetet. Ugyanígy Breuer Péter is, aki nem jár a Vasvári utcába. Tudok olyan embert – jelezte forrásunk –, aki három körzetből kapott meghívót a választásokra.

VÉLEMÉNYEK

Schönberger Ádám, a *Marom* konzervatív zsidó ifjúsági egyesület vezetője elmondta: szervezete évi egymillió forintot, költségvetésének bő nyolc százalékát kapja a Mazsihisztől. Székhelyük, a Sirály azonban a Mazsihisztől teljesen független zsidó kulturális intézmény. Szerinte az alternatív törekvéseknek a Mazsihisz nem ad teret, és évek óta stagnál. Ez várhatóan így is marad, akárki lesz is az új elnök. Schönberger szerint a Mazsihisz, vallási szervezet lévén, nem képviseli a magyarországi zsidóság egészét.

A teljes körű reprezentációhoz le kéne ülnie egy kerekasztal köré a különböző zsidó szervezetekkel. Ő abban bíz, hogy a Mazsihisz mint a legnagyobb anyagi erőforrásokkal és apparátussal bíró szervezet, ezt fölismeri, és maga áll a változások élére. És hogy vajon a Mazsihisz miért osztozkodna pénzen és hatalmon? Mert mindez nem a Mazsihiszé, hanem a magyarországi zsidóságé. Hogy Zoltainak mennie kell-e, önmagát „külső szemlélőként” meghatározva, nem tudott egyértelműen válaszolni. Az igazgató személyével nem kívánt foglalkozni, de – mint mondta – a Mazsihisz átláthatatlan struktúrája gyökeres megújításra szorul. A Mazsihisznek össze kell gyűjtenie mindazokat az ifjúsági, kulturális vagy egyéb szervezeteket, amelyek hatással vannak a magyarországi zsidó társadalomra, és velük együtt kell megkezdni a közös munkát. E szervezeteknek közösen kell találni egy vezetőt, lett legyen az Zoltai vagy bárki más – húzta alá Schönberger Ádám.

Kovács András szociológus a magyarországi zsidóságról illetve antiszemitizmusról készített felmérések vezetője úgy véli, történetileg alakult úgy, hogy 1867 – az emancipáció és az Eötvös által keresztülhajtott intézményes reformok – óta a mindenkor hitközség képviseli a magyarországi zsidóságot. A Mazsihisz

hegemóniája is innen eredeztethető. A felekezeti képviselő formája azonban nem követte az elmúlt százötven évben végbement változásokat, és ezért sok – amúgy öntudatos – zsidó nem találja a helyét a mai intézményrendszerben. Ez azonban a rendszert magát is gyengíti. A meglévő hagyományos intézményrendszeren jól átgondolt reformokkal lassanként lehetne változtatni. A legjobb az lenne, ha maga a Mazsihisz kezdeményezné a fokozatos változtatásokat, és megvitatná az összes lehetséges szereplővel, hol látják helyüket egy plurális képviselői rendszerben. A szociológus szerint a Mazsihisznek nem kell félnie, hogy elveszti hegemóniáját, ha a többi szervezetet is bevonja a politikai reprezentációba, hiszen az azonosítható támogatók száma alapján a legminimalistább kalkuláció szerint is 80-90 százalék körüli lenne szavazati aránya egy „föderalistább” ernyőszervezetben.

Az interjúk készítésében közreműködött Szegő Péter

Jegyzetek

¹ Nemzeti ünnepünkön utazzon külföldre, Új élet, 2007. március 1.

² Forrás: http://www.afeh.hu/szervezet/uvegzszeb/060915_kegyh.html?query=egy%C3%A1zak.

³ Streit Sándor és Tordai Péter szíves közlése alapján.

„Hitközségi adót alig fizet valaki”

Interjú Radnóti Zoltánnal, a lágymányosi körzet rabbijával

– Vár-e valamit akár a Mazsihisz, akár a BZSH új vezetésétől?

– Ez függ a választások kimenetelétől, amit nem lehet előre tudni. Nagyon sok pletyka kering, köztük számos irracionális.

– A jelölések, választások menete mennyire követhető?

– Minden körzetnek saját adminisztrációja van. Ha ön a választás napján

eljön hozzánk, a lágymányosi körzetbe, és beiratkozik a nyilvántartásunkra, attól fogva kapja az értesítőnket. A következő héten ugyanez megtörténhet bármely más körzetben, s máris két helyen lehet szavazati joga. Az új bejelentkezéssel ugyanis a lágymányosi szavazati joga nem törlődik. A BZSH alapszabálya egyébként meghatározza a körzeteket, és mindig az

aktuális szabály dönti el, melyik körzet hány delegáltat küldhet – hasonlóan ahhoz, hogy melyik körzet mekkora költségvetési támogatást kap. Ez nem függ sem a hívek, sem az adófizetők számától, sem a minjantól – kizárólag a hitközségi vezetés döntésétől. Lágymányoson, az én körzetemben például nagyobb volt a választók száma, mint egy másik körzetben, mégis kevesebb küldöttet delegálunk.

– Van-e olyan személy, akit szívesen látna a BZSH élén, akár az elnöki, akár az ügyvezető igazgatói székben?

– Zoltai Gusztáv nagyon furcsa ember. Nem éppen az Akadémia tagja

ni. Egy példa: a parlamenti választásokon például – szívem szerint – inkább a jelenlegi kormánypártok valamelyikére szavazok, ugyanakkor pontosan tudom, hogy a jobboldali kormányzat – a leantiszemitázástól való félelmében – sokkal több pályázati és egyéb pénzt ad a zsidóságnak, mint a baloldali. Érzelmi és észérvek nem mindig esnek egybe.

– Az ön körzetére áttérve: a lágymányosi körzetnek hány tagja van?

– Ez elég nehezen határozható meg. Hitközségi adót (kultuszjárulékot) alig-alig fizet valaki. A tagság föltételeit a körzetek önállóan döntenek el. Az alapszabály szerint tag az, aki

– Mi a föltétele a választójognak a lágymányosi körzetben?

– Van, aki kultuszjárulékot fizet, ami nálunk minimum ötszáz forint havonta. (Ezt a pénzt – számlával bizonyíthatóan – a zsinagóga följújtására fordítjuk.) Van, aki nem fizet adót, de – például újevkor – komolyabb adományt ad. Végül van, akit megörököltünk a régi időkből. Ők már kevésbé aktívak, de nekik is van választójoguk. A február 18-i választásokon hatvanhat szavazatot adtak le, ők mind fizető tagok. Vannak olyan fizető tagjaink, akik nem vettek részt a választáson. Százhatvan címre küldtünk ki értesítést a választásról, tehát ennyi család van a vonzáskörzetünkben.

– Eszerint a hatvanhat szavazat nem haladta meg a lehetséges szavazatok felét. Nincs tehát érvényességi küszöb?

– Nincs. Ráadásul nincs központilag eldöntve, hogy – például – egy tagunk felnőtt gyereke automatikusan jogosult-e nálunk szavazásra. Számos hitközségi elnök azért küzd, hogy minél több embert tudjon fölmutatni.

– Ezt nem értem. Az előbb azt mondta, hogy a létszám és a BZSH-ba delegált képviselők száma között túl nagy összefüggés nem mutatható ki. Akkor miért fontos a minél nagyobb létszám?

– Presztízből. Jó elmondani, hogy: „Nálunk százötvenen voltak szavazni, nálunk meg csak nyolcvanketten.”

– A választójog korhatárhoz kötött?

– Persze. Az aktív és a passzív választójog alsó korhatára tizenhat év, s a nőknek is van választójoguk. Az aktív és a passzív választójog föltétele egy dologban különbözik: az aktív választó házastársának is zsidónak kell lennie. Ezt a BZSH szabályozza központilag, nem mi.

– Az ön körzetének küldöttei közül hány hitközségi alkalmazott van?

– Egy sincs. Ez nálunk kritérium volt a jelölésnél. Amíg a BZSH közgyűlési tagságának mintegy háromnegyede a hitközségtől függ anyagilag, addig igen nehéz lesz kontrollt gyakorolni a vezetés fölött, és a budapesti zsidóság számára vonzó imázst teremteni.

Sz. P.

(nem is próbál úgy tenni), de mindenkit ismer, mindent átlát, és kiváló a kapcsolata a politikai elittel. Olyan embert, aki innen tudná folytatni, nem termelt ki magából a zsidó közélet. Mind a BZSH, mind a Mazsihisz jelenlegi struktúrája alapvetően Zoltai működésének jegyeit viseli magán. Felmerült még Suchman Tamás neve is a BZSH-elnöki posztra, de ez szóba sem jöhet, mert ő nem budapesti küldött, ráadásul ő egy jobboldali kormányzat szemében elfogadhatatlan lenne.

– Tehát Zoltai maradjon?

– Ez igen nehéz kérdés, hiszen a munkáltatómról kell nyilatkoznom egy újságban, ám a kettőnk viszonyát ismerve mindkét oldalról elfogadjuk, és el is várjuk a kritikát. Mint mondtam, jelenleg nem tudok olyan embert, aki máról holnapra a helyére tudna ül-

kultuszjárulékot fizet vagy adománnyal támogatja a körzetet, vagy akit a körzet vezetése fölment ez alól. Tavaly a kultuszjárulékból tervezett éves bevétel Budapesten 3 350 000 forint volt. Ebből az első háromnegyed évben 1 790 000 forint folyt be. De ha a 3 350 000 forintból indulunk is ki, ez havi mintegy 280 ezer forintot jelent. Föltételezve, hogy mindenki havonta ezer forintot fizet, kétszáznyolcvan tagja van a Budapesti Zsidó Hitközségnek. Ez irreálisan alacsony szám.

– Tehát a szavazati joggal bíró tagok nagyobb része nem fizet hitközségi adót?

– Nem. Persze sokan azt fogják erre mondani, hogy adományokkal kiváltják, ám ez – véleményem szerint – két különböző dolog.

Dr. Harmai Gábor, az Érseki Papnevelő Intézet tanára, prefektus levelet írt a szerkesztőségünk által működtetett www.antisemitizmus.hu címére, melyben kritikái észrevételeket fogalmazott meg a honlappal kapcsolatosan. Termékeny eszmecsere alakult ki közöttünk, melynek lényegét az alábbi két cikk tartalmazza.

Gettóbontás

Néhány hónapja hívták föl a figyelmemet egy interneten megjelent frappáns cikkre (<http://l88.hu/about410.html>). A derék szerző azon belterjes emberfajta – a szó szoros értelmében vett megsemmisítésére biztat –, amely ellen már a numerus clausus törvényt is hozták annak idején. Úgy gondoltam, erről a zsidóknak érdemes tudni, ezért az *antisemitizmus.hu* honlap szerető figyelmébe ajánlottam az írást.

Mivel eközben alaposan megnéztem magamnak a honlapot, arra jutottam, hogy sehogy sem tetszik. A szerkesztőség kérésére hozom nyilvánosságra véleményemet.

1. AMI ELLEN HARCOLNÉK

Világéletemben szerettem a történelmet, ezért már kiskamaszként találkoztam a holokauszttal. Amikor a tényeket számba vettem, valamelyes vigasztalással szolgált, hogy egy jelentős zsidó közösség mégiscsak túlélte a vészorszakot Budapesten. Gondolatban barátságot kötöttem ezzel a közösséggel, úgy találtam, jó, hogy itt élnek közöttünk. Amikor a remek kétnyelvű, héber–magyar Szentírás a kezembe került, kimondottan büszke lettem a magyarországi zsidóságra, amely ilyen izgalmas kulturális teljesítményre volt képes még a vészorszak és a kommunizmus nyomorgatása után is.

Szabadjon e – tagadhatatlanul egyoldalú – barátság okán azt mondani, hogy személyemben sért az, aki írásba adja, hogy ezt a közösséget a szó szoros értelmében meg kívánja semmisíteni. Ha közvetlenül érintett, azaz zsidó volnék, én bizony megpróbálnám elérni, hogy a szerző büntetőbíráson fejthesse ki a nézeteit, és az

sem zavarna, ha utána néhány évig a hűvösön elmélkedhetne a felebaráti szeretet értékén a különféle vallási tradíciókban, és azoktól függetlenül.

Sehogy sem értem, hogy az *antisemitizmus.hu* honlap szerkesztőiből miért hiányzik ez a fajta harci kedv.

Aki dokumentálhatóan gyilkolni akar, annak börtönben a helye. Véleményem szerint, ha valaki időt, pénzt és energiát szán egy antisemitizmus elleni honlapra, akkor indokolt esetben a rövidebb utakon is elgondolkodhatna.

2. AMIT VISSZAUTASÍTANÉK

A Magyarországon megjelenő hihetetlen tömegű rossz könyv egy része nyilvánvalóan antiszemita múltértelmezéseket kínál. Megtudhatjuk például, hogy Jeruzsálem eredetileg a kerecsensólyom városa volt, vagyis az ősmagyar vallás szent helye, csak azután Dávid kiragadta az ősmagyarok kezéből, éppilyen egyértelmű tény, hogy Jézus Krisztus parthus herceg volt, vagyis ősmagyar, és akkor a zsidók újabb kori magyarellenés ármánykodását még nem is részleteztem.

Az egyik ismerős családnál láttam, hogy a kissé már szenilis férj hordta haza az ilyen stílusú könyveket, az asszony meg – bár megbántani nem akarta, ezért tűrte – nagy biztonsággal pakolta az ilyesmit egy külön könyvespolcra, hogy ne keveredjen az értelmes könyvekkel.

Azt gondolom, az *antisemitizmus.hu* is megpróbálkozhatna egy hasonló elkülönítéssel. Össze lehetne gyűjteni egy szép nagy, bűzlő kupacba a web és az írott sajtó ilyesfajta szemetét, a megvitatás bármi-

féle szándéka nélkül, pusztán azért, hogy ne legyen kétséges: az antisemitizmus viszonylag széles körben ott is jelen van, ahol a közvetlen ügyészi beavatkozás még nem szükséges.

Az egyértelmű kritérium, ami alapján a följelentés és a szellemi karantén között döntenék, az az, hogy az illető szerző jelenbeli fenyegetést fogalmaz-e meg, vagy a múlttal kapcsolatosak a lázálmai. Utóbbi ugyanis közvetlenül nem veszélyes.

3. AMIT MEGVITATNÉK

Figyelemre méltónak találom, hogy ugyanaz a baloldali, liberális illetve gyakran zsidó közvélemény, amely élesen visszautasítja a kollektív bűnösség fogalmát, ugyanezzel a lendülettel vádolja meg az európai illetve a magyar többségi társadalmat a holokausztban való kollektív bűnrészességgel. Akárhányszor hozzáteszik: aki ezt nem ismeri el, az antiszemita módon gondolkodik.

Mármost a kollektív bűnrészesség legalább annyira problémás fogalom, mint a kollektív bűnösség. Egy társadalom nem tud bűnrészes lenni, és ebből következően megbánni sem tudja a bűnrészességét.

Amikor arról olvasok, hogy a magyarságnak a holokauszt miatt kollektív lelkiismeret-vizsgálatot kellene tartania, egyből az ugrik be, hogy mit tennék én magam, ha ma lenne a vészorszak. Ezen a szinten a kérdés értelmesen tárgyalható, csak olyan eredményekre jutok, amik az említett, általam érzékelt közvélemény szemében bizony antiszemitanak mondhatók. Ha például senki nem kérne segítséget tőlem személyesen, hanem mindenki bevonulna a gettóba, mert a törvény megtartását kevésbé érzékelné veszélyesnek, mint a törvénytörést és a menekülést, akkor én is végignézném a gettóba való bevonulást, és legfőleg szűk baráti körben csóválnám a fejem. Hajlamos vagyok azzal hízelegni magamnak, hogy ha a szemem láttára lőnének a Dunába valakit, akkor ezek után megpróbálnék segíteni a sorstársaknak, legalábbis utólag gyávaságnak és bűnrészességnek élném meg, ha nem ezt tenném.

A lakossági passzivitás erkölcsi minősítése előtt megkerülhetetlen a Watergate botrányban feltett klasszikus kérdés alkalmazása: „Mit tudott az elnök, és mikor tudta?” Aki fontosnak tartja, hogy a magyar többségi társadalom holokauszt-

tért való részfelelősségét és kollektív bűnrészességét vizsgálja, az nem térhet ki az elől, hogy ezt a kérdést az általa vizsgált történelmi szereplőkkel kapcsolatban föltegye. Például mit tudott Horthy Miklós, és mikor tudta? Mit tudott a gettósítást végrehajtó csendőrség, és mikor tudta? Mit tudott, mondjuk, Sopron város lakossága, és mikor tudta? Mit és mikor tudott Budapest? Mit és mikor tudott a magyarországi zsidóság és annak vezetői? Aki tudott dolgokat és mégis hallgatott, vagy a holokauszt előmozdítása érdekében cselekedett, annak a bűnrészessége természetesen megállapítható. Ilyesmiről azonban csakis egyénekre és társadalmi csoportokra lebontott történészi vizsgálat után szabadna beszélni, a kollektív bűnrészesség vádjával való játszadozás ellenben súlyosan mérgezi a magyar közéletet.

Ahogy látom, az *antiszemitizmus.hu* nem is erre a témára szeret koncentrálni, hanem arra, hogy Izrael bírálata kapcsán mutassa ki az antiszemitizmus jelenlétét. Nem mondom, hogy lehetetlen, de azért sokkal óvatosabb lennék. Tudatosítani kellene, hogy a többségi társadalom nincs a döntőbíró pozíciójában. A többségi társadalom, amikor Izraelre és az arabokra gondol, a Samuel Huntington által földdobott „kultúrák háborúja” jövőképtől retteg. Pontosan látjuk, hogy terroristák akár mikor fölrobbanhatnak egy nyugati városban egy atombombát, és az gyökeresen megváltoztatja a ma ismert nyugati politikai klímát. Amennyire érzékelem, a félelem széles körben elterjedt és igen megalapozott. Lehet, hogy már a készülő klímaváltozás egyik jele, hogy milyen keveset beszélünk erről... Mármint, egy ilyen rettegő közvélemény számára Izrael – és főleg Amerika – olyan országnak tűnik, amely túlságosan szereti az oroszlan bajszát huzigálni. Nyilván nem a palesztinok a legjobban elnyomott kisebbség a világban, de mögöttük áll a legnagyobb érdekérvényesítő potenciál.

Világosan észlelni kellene, hogy Izrael bírálata mögött rendszerint nem antiszemitizmus áll, hanem az araboktól való félelem. Egy csónakban evezünk, és az arabok elleni elhibázott katonai akciók olyasminnek tűnnek, mint amikor egy csónak néhány utasa veszélyesen billegteti azt a csónakot. Természetesen megvitatható ez a helyzetértékelés, de értelmes vitáról akkor lehet szó, ha a félelmeinket nem nevezzük valami másnak, mondjuk tömeggyilkos indulatnak.

4. AMI MOST ZAJLIK

Mostani állapotában az *antiszemitizmus.hu* gettót épít. Úgy mutatja be a többségi társadalmat, mint amely elutasító a zsidóság múltjával kapcsolatban: vagy tagadja magát a holokausztot, vagy legalábbis az abban való felelősségét, és elutasító a zsidóság jelenével kapcsolatban – vagy egyenesen gyilkosságra készül, legalábbis nem tetszik neki Izrael politikája. Egy ilyen többségi társadalomtól természetesen semmit nem lehet várni, legjobban a teljes elzárkózás.

Ezt a cikket azért írtam, mert őszintén örülök a zsidóság budapesti jelenlétének, és szívből kívánom Jeruzsálem békéjét,

ezért sehogy sem tetszenek a szellemi gettó falai. Sokan elmentek Izraelbe azért, hogy kijöhessenek a gettóból. A gettóból azoknak is ki kellene jönni, akik itt maradtak. Tessék valódi, aktív harcba fogni a többségi társadalomban tényleg meglévő veszélyes jelenségekkel szemben, és tessék nyílt párbeszédbe bocsátkozni arról, mi az, ami a többségi társadalomban problémának tűnik. Egy ilyen nyílt párbeszédben azonban azt a kockázatot is föl kell vállalni, hogy a másoknak is lehetnek érvényes szempontjai, súlyos kérdésekben is.

Dr. Harmai Gábor

Az Érseki Papnevelő Intézet
tanára, prefektus
(Esztergom)

A gettó kapuit kétfelől lehet kinyitni

(Válasz Harmai Gábornak)

Harmai Gábor fontos és releváns felvetéseket fogalmazott meg, nem pusztán az *antiszemitizmus.hu* honlappal, hanem – általában – az antiszemitizmus elleni harccal kapcsolatosan is. Álláspontja hitelét csak erősíti az, hogy mindezt a *Szombat* régi olvasójaként és katolikus teológiai tanárként teszi, ami jelzi, hogy már csak ebből a szempontból is érdeklő az, hogy mi történik a zsidósággal Magyarországon.

Írásának főszereplője azonban nem a zsidóság, hanem – s ez pozíciójából is következik – a magyar társadalom közérzete, melynek a magyar zsidóság része, illetve alcsoportja. Harmai veszélyesnek ítéli a zsidóság megsemmisítését célzó irományokat, visszautasítja a magyarság álfolklorjának és álmitológiájának a zsidóság kárára történő expanzióját, megvitatná (és nem stigmatizálná) a magyar társadalom holokauszt alatti felelőssége kérdését, és az Izrael-ellenességet antiszemitizmusként értékelő áramlatokat, és szövege végén azt állítja, hogy az *antiszemitizmus.hu*

gettót épít, mert a magyar társadalom egészét ellenségesnek ábrázolja.

Ez utóbbi állításával vitatkoznék a leginkább. Az *antiszemitizmus.hu* a modern zsidóellenesség monitorozására létrejött honlap, mely elsősorban a társadalomban meglévő ilyen típusú jelenségekre fókuszál. Módszere

alapján nem normatív alapon működik, azaz nem mondja ki azt, hogy van egy tétel, miszerint ez és ez antiszemitizmus, és csak példákat válogat ehhez a definícióhoz, hanem – észelve az antiszemitizmusok erőteljes különbözőségeit – precedens alapon, példák segítségével próbálja megvilágítani, mi is rejthető e fogalom „mögött”, mik is lehetnek antiszemita kijelentések. A szerkesztőségben komoly viták előzik meg egy-egy szöveg antiszemitának vagy Izrael-ellenesnek nyilvánítását, több kézen is keresztülmennek ezek az anyagok, és még azt sem lehet mondani, hogy a végeredményt látva ne maradna valamelyik szerkesztőben kétely. Végül is jól van így, mert a viták is biztosítják a

honlap önreflexív mivoltának tartós fennmaradását. Az *antiszemizmus.hu* ezért képes a komoly bírálatok és észrevételek figyelembevételére, ez történt Harmai Gábor kérdésfelvetéseivel is.

Természetesen sem a *Szombat*, sem az *antiszemizmus.hu* nem tekinti az egész magyar társadalmat antiszemitának, még azt sem gondolja, hogy abszolút autoritása lenne annak eldöntésére, ki és mi az antiszemita. A *Szombat* nem része sem a baloldali, sem a jobboldali közvéleménynek, a hagyományos zsidó politikai beidegződéseket pedig nem követi, és a maga nevében biztosan nem gondolja azt, hogy mindenki, aki a hitleráj egykori országaiban, jelen esetben Magyarországon élt, kollektíve bűnös lenne. Ugyanakkor azt már többen gondoljuk, hogy ezekben az országokban igenis létezik kollektív felelősség az antiszemizmus holokausz utáni társadalmi kezelésével kapcsolatosan, hiszen a nemzeti történelem egy szakaszában törvényesen és kollektíve diszkriminálták a zsidóságot, s az ebbeli szándék végletekig történő kivetelezését kizárólag az ország szovjet felszabadítása/megszállása akadályozta meg. A túlélő zsidóság iránti széleskörű társadalmi felelősségnek pedig felül kell kerekednie azon a zavarodottságon, melyet e közösség mentális állapotának (amely sok szempontból a holokausz következménye) hektikus változásai váltanak ki. Ebből a szempontból a zsidó közösség vezetőinek is úgy kell megnyilvánulniuk, hogy ne érthesse félre a szélesebb társadalmi közvélemény.

A mai ügyekre visszatérve: a dokumentáció igénye ráadásul egyenesen következik abból a tényből – s ebben, úgy érzem, Harmai Gábornak nincs igaza –, hogy a mai Magyarországon meglehetősen széles körben (pl. interneten, sajtóban) lehet uszítani a zsidóság ellen úgy, hogy annak semmilyen büntetőjogi következménye nincsen. A mai jogszabályok szerint amíg valaki csak uszít, és a gyűlöletbeszéd, illetve egy bűncselekmény között nem találunk (utólag) közvetlen ok-okozati viszonyt, nem lehet jogilag fellépni ellene. Az uszítók ritkán jutnak el a fegyveres szervezkedésig, „csak” emberek sokaságának sértik az érzékenységet és a méltóságát a zsidózással. Van más út is, végtelen számú sajtópert lehetne indítani antiszemita szerzők ellen, de ezek kimenetele nagyon is kétséges, mindig az ügyben

ítélkező bíró jogértelmezésétől függ. Arról nem is beszélve, hogy honlapunk szerzői és szerkesztői elsősorban nem embereket, hanem jelenségeket akarnak megnevezni, s nem bíróságok előtt akarnek elégtételt venni a zsidóságon esett sérelmekért, hanem „népnevelési” célzattal akarják számba venni azt, hogy melyek azok a nézetek illetve nézetrendszerek, amelyekre oda kell figyelni, mert veszélyesek – nem csak a zsidóságra, de az egész magyar társadalomra is.

Marad tehát a dokumentáció, amibe persze a hibaszálalékokat is bele lehet, sőt kell kalkulálni. Harmainak tulajdonképpen igaza van abban, hogy az antiszemizmus súlyos vád, tehát egyrészt komolyan kell venni, másrészt azonban nem lehet, sőt nem is szabad felelőtlenül alkalmazni azokra a határesetekre, melyeket szövegében is megjelöl. Sok igazság van ebben a megközelítésben, hiszen az antiszemizmussal való vádaskodás – mely a magyar politikai kultúra része – kontraproduktív, mert személyeket vagy csoportokat fordít szembe a zsidósággal, ugyanakkor elhomályosítja a tisztánlátást azokra az esetekre vonatkozóan is, amikor is valóban koncentrált antiszemizmussal találkozhatunk. Ennek a politikai életben követett formái – a zsidóellenesség és a hivatalos anti-antiszemizmus vagy antisziszmus – sokszor egymást is erősítő tendenciák. Ám nem minden antiszemizmus ilyen, hiszen bőségesen vannak olyan gondolkodású honfitársaink is, akik – mindenféle racionálisnak tűnő ok nélkül, vagy talán a családi szocializáció hatására – de: mélyen antiszemiták. Vitatkozni nehéz velük, mert nem logikai tételeik vannak, hanem meggyőződéseik, amikhez könnyedén találnak példákat, ugyanakkor a mai jogi szabályozás rendkívül megkönnyíti a „működésüket”. Zsidóellenes irányultságú honfitársaink egyes csoportjai mára jól artikulálható politikai tömörüléseket is létrehoztak, melyek egyike például azzal, hogy a teheráni holokauszrelativizáló konferenciára követet küldött, jelezte: nem maradtak meg a hazai szintén, hanem bekapcsolódtak a nemzetközi szélsőjobb hálózatba is.

Ugyanakkor a mai Magyarországon – ha nem is széles körökben – de szalonképessé vált (s itt is vitatkoznék a szerzővel) egy olyan típusú antiszemizmus, amely a zsidókat nem zsidóknak, hanem „cionistáknak” nevezi, s a maga harcát a

„cionizmussal” óhajtja megvívni. Természetesen mindenkinek személyes joga, hogy miként vélekedik a cionizmusról, erről a sokszínű politikai ideológiáról. Izrael államát is jogosan érheti – számos tettéért – bírálat, hiszen egyik állam sem támadhatatlan és bírálhatatlan. Ugyanakkor ama álláspont, mely a zsidó államnak a létjogát vitatja el s a világpolitika számos történéseiben a „cionisták” ármánykodásait fedezi fel, meglehetősen előítéletes álláspont, mely közvetlen és politikailag korrekt nyelven történő újrafogalmazása a hagyományos antiszemita előítéleteknek. Nyugat-Európában a baloldalra is jellemző ez a fajta frazeológia, melyet Magyarországon inkább a jobboldalon alkalmaznak olyanok, akik a minimumot sem teszik meg azért, hogy az általuk bírált nézőpont mozgatórugóit vagy az egymásra következő események logikáját megértsék, végül is ezért tartjuk őket előítéleteseknek. Így válik számukra Izrael „apartheid állammá”, a dzsenini izraeli katonai akció „vérengzéssé” vagy „népirtássá”, Ariel Saron, Izrael kórában fekvő volt miniszterelnöke pedig „háborús bűnössé”, hogy csak egy pár példát említsünk a sokból. Elfelejtik azt a tényt, hogy Izraelnek nincsenek nemzetközi jogilag biztosított határai, s persze azt is, hogy a történelemben való aktív politikai-katonai belépés igazságtalanságokkal, bűnökkel és másoknak okozott sérelmekkel is együtt jár, melynek természetesen a következményeit enyhíteni kell, de ettől még a történelem így működik. Emberjogi szempontokat számon kérni egy államalapításon és eltekinteni ugyanakkor attól a tényről, hogy minden államalapítás (így a magyar is) háborúkkal járt együtt, a kettős morál esetét valószínűsíti meg.

Tudom, hogy Harmai Gábor nem erre gondolt, ám higgye el, a zsidó állam kényes, a világpolitikában szokatlanul nagy felelősségével az Izraelen belüli és kívüli zsidóság is tisztában van. Ám ehhez a felelősséghez a Nyugat is járuljon hozzá azzal, hogy nem pusztán a palesztin nép legitim önrendelkezési jogát, hanem Izrael békére és biztonságra való törekvését is próbálja megérteni. Célkeresztbe kerülünk mindannyian – képletesen és gyakorlatilag is – s egy csónakban evezünk, még akkor is, ha időnként borulni akar ez a valóban „billegő” alkalmatosság.

Novák Attila

„Ne hálj férfival, ahogy nővel szokás, utálatosság az”

Vita a homoszexualitásról és a zsidó hagyományról

Március 1-jén, a Király utcai Sirályban a konzervatív, vallásos zsidó ifjúsági szervezet, a Marom, vitaestet rendezett a fenti címmel. A vitaest előzménye az volt, hogy az Amerikai Konzervatív Mozgalom rabbi-gyűlése 2006. december 6-én döntést hozott, melynek értelmében a homoszexuális kapcsolatok bizonyos formái megengedhetők.

A vita résztvevői: Radnóti Zoltán, Sturovics Andrea, Vári György, Hunyadi Zsombor, Köves Slomó

A vitavezető, Vári György bevezetőjében kifejtette: a női homoszexualitást a Tóra nem tiltja, így velük kapcsolatban a rabbigyűlés könnyen hozott döntést. Férfiak között pedig a szexnek az anális közösülésen kívüli formái váltak megengedhetővé. Hozzátette: a homoszexuális házasság tilalma továbbra is érvényben van, a közösség bevallottan homoszexuális tagjai bizonyos pozíciókat betölthetnek, például lehetnek rabbik és kántorok.

Köves Slomó lubavicsi rabbi, az Egyesült Magyarországi Izraelita Hitközösség – Status Quo Ante (Chabad) vezető rabbija, a bibliai és a törvényhozói forrásokra hivatkozva leszögezte: az ortodox álláspont a homoszexualitás teljes tilalma. Köves szerint a megválaszolandó kérdés az: „Hogy lehet a Tóra, a zsidóság ennyire kegyetlen?” „Hogy veheti el a Tóra valakitől a nemi vágyainak kielését?” Mint kifejtette, a korlátozás nem ortodox specialitás: a konzervatívoknál, sőt: a reformistáknál is vannak bizonyos korlátok. Utóbbira Köves a februári

Szombatból idézte Szim Salomnak Gadó János *Melegházasság rabbinikus áldással?* című írásában megjelent nyilatkozatát, mely szerint „a homoszexuálisoktól [...] csak azt várhatjuk el, amit a heteroszexuálisoktól is várunk, tehát hogy nemiségük bármilyen testi kifejeződésére tartós szeretet és hűség jegyében kerüljön sor”. Az EMIH főrabija rámutatott, a reformisták is korlátozást vezetnek be, hiszen a szexualitás föltételül szabják a szeretetet és a hűséget. A kérdés tehát nem az, hogy kell-e korlátokat szabni, hanem hogy ezek milyen szorosak vagy tágak legyenek. Az ortodoxia szerint a korlátokat a Biblia által kijelölt helyen kell megszabni, vagyis férfiú férfiúval nem hálhat.

Köves szerint a következő kérdés az, hogy mi legyen azzal, aki e tilalmat áthágja. Úgy látja: egy homoszexuális helyzetére nincs teljes megoldás. Ha megtartóztatja magát, valami hiányozni fog az életéből, ha nem, akkor vallásos emberként állandó konfliktusban lesz a lelkiismeretével. Az ortodoxok általában a gyakorló homoszexuálisokra úgy tekintenek, mint azokra, akik a Tóra valamely más pontját, például a tréfli évé-

sének tilalmát vagy a szombat tartását szegik meg. Egyesek az ilyen emberre úgy néznek, mint aki már-már nem is zsidó. A lubavicsi álláspontot erről az első chabád rabbi, Snéur Zálmán a Tánjá 32-ben fejtette ki, vagyis, hogy a felebaráti szeretet minden embernek kijár, cselekedeteitől függetlenül. A lubavicsiak senkit sem zárnak ki a közösségből, és senkitől sem vonják meg a Tórához való fölmenetel jogát az illető homoszexualitása miatt, de példakép nem lesz belőle: nem lehet rabbi vagy tanár. A homoszexualitás problémája azonban az ortodox közösségekben alig jelentkezik: olyan emberek, akikben ott a homoszexualitásra való hajlam, az esetek túlnyomó részében megmaradnak látens melegek. Tudják ugyanis, hogy a homoszexualitás tilos, így föl sem merül bennük a homoszexualitás realizálása.

A reformizmust képviselő judaista Hunyadi Zsombor üdvözölte a decemberi rabbitestületi döntést, mely szerint annak köszönhető, hogy az intoleráns viselkedés következményeként erős talajvesztést tapasztaltak a konzervatívok. Hunyadi ezek után az amerikai zsidó szexuális tolerancia rövid történetét is-

mertette. 1977-ben a reformisták kijelentették, hogy egyetértenek a diszkrimináció elleni küzdelemmel, de elzártak a homoszexualitás elfogadásától. 1993-ban az Egyesült Államok zsidóságának két százalékát adó rekonstrukcionista deklarálták, hogy a homoszexualitás „az emberi különbözőség természetes kifejeződése”. 2000-ben a reformisták elfogadták, hogy a meleg is lehetnek rabbik és más felelős közösségi döntéshozók. A reformisták egy része ugyanakkor elfogadta a homoszexuálisok házassági jogát is.

Hunyadi Cathrine MacKinnonnak a jogi rendszerek sajátosságával foglalkozó *Feminism Unmodified* című munkáját idézte: „Jogi lépéseket tenni egy helyzettel kapcsolatban, amely nem hasonlít semmilyen más helyzetre, már önmagában is nehéz egy jogrendszerben, amely módszeresen kérkedik azzal, hogy analogikusan érvel. Add ehhez a nők és a nők érdekeinek külön kizárását vagy hiányát a jogrendszer meghatározásából és kialakításából annak megalakulása óta, kapcsolód hozzá a precedenshez való elkötelezett ragaszkodást, és rendszerméretű problémához jutsz.” Hozzátette: e rendszerméretű probléma lecsapódása a homoszexuálisok halachikus megkülönböztetése. A problémát többen etikai alapú megoldásokkal próbálták orvosolni, Julia Plaskow például a szexualitás feminista rekonceptualizá-

cióját végezte. Ő a feminin tapasztalatnak az alternatív rendszerbe történő beépítését javasolja mindaddig, amíg az a közösségi tapasztalat organikus részét alkotja. Plaskow szerint mindenkinek meglenne a természetes joga a választás szabadságához és bizonyos zsidó értékek kiválasztásához, illetve más értékek – például a homoszexuálisokat érintő megkülönböztetések – elutasításához.

Zárásként Hunyadi Mark Solomont, az előbb zárkózottan, majd nyíltan meleg rabbit idézte: „Egy péntek este kidust csináltam egyedül. [...] Egyszerre furcsán, megalázva, minden megfontoltság nélkül azt mondtam: Köszönöm Istenem, hogy melegnek teremtettél. Megdöbbsz és összezavarodsz attól, amit mondtam. Nem ismertem föl, hogy elfogadtam a tényt: meleg vagyok, nem is beszélve arról, hogy hálás vagyok érte.”

Vári György ezt azzal egészítette ki, hogy Solomon imája a reggeli ima parafrázisa.

Az amerikai konzervatív álláspontot egy másik judaista, Sturovics Andrea fejtette ki, aki szerint a konzervatív álláspont a reformistától és az ortodoxtól is lényegesen eltér. Sturovics interpretációjában a konzervatív álláspont mind a Tórának, mind az általános erkölcsi elveknek megpróbál megfelelni. A három, a homoszexualitás bizonyos formáinak megengedése mellett érvelő

konzervatív rabbi, Elliot N. Dorff, Daniel S. Nevins és Avram Resiner azután jutott el erre a véleményre, hogy Judith Glassgold pszichológus újradefiniálta a homoszexualitást. Glassgold szerint az egyén szexuális orientációja nem választható és nem megváltoztatható; a megváltoztatására tett kísérletek, terápiák többnyire sikertelenek, sőt sok terapeuta szerint veszélyesek az alanyra nézve; a homoszexualitás nem mentális probléma és nem érzelmi zavar; a társadalomból, közösségből való kirekesztés, elszigetelődés, magány, magárahagyatottság mentális és fizikai zavarokhoz vezet, tehát komoly kárt okoz az egyénnek. A három rabbi emellett azt elemezte, hogy mit jelent, a „férfi ne háljon férfival, ahogy asszonnyal szokás, utálatosság az” (3Móz 18. 22), illetve „ha egy férfi másik férfival hál, ahogy asszonnyal szokás, mindketten utálatosságot követnek el, haláluk halálával haljanak, vérük saját kezükön szárad” (3Móz 20. 13). Talmudi halachikus szövegeket elemezve arra jutottak, hogy az „ahogy asszonnyal szokás” az analízis szex tilalmára vonatkozik, az orálisra semmiképp sem. Ugyanez következik az etikai halachából is. A Talmud szerint ugyanis az emberi méltóság tiszteletben tartása fölülírja a tórai tilalmak megszegését is.

Radnóti Zoltán neológ rabbi abból indult ki, hogy egy vitás ügyben mindig

„NEM TUDOM ÖSSZEEGYEZTETNI A RABBINIKUS HIVATÁS GYAKORLÁSÁVAL”

A Szombat februári számában megjelent „Melegházasság rabbinikus áldással” című cikkünkben azt írtuk, hogy „Schöner Alfréd, az OR-ZSE rektora lapzártáig nem reagált megkeresésünkre.” Lapunkhoz küldött üzenetében Schöner Alfréd jelezte, hogy elküldte válaszát, amely technikai okok miatt nem érkezett meg hozzánk. Szövegét alább közöljük.

Az OR-ZSE néhány hónappal ezelőtt elfogadott új SZMSZ-e ismét rögzíti, hogy egyetemünk a Halacha alapján áll. Mindebből következik, hogy a tórai törvények számomra megkérdőjelezhetetlenek. Akar a mózesi törvényekre (lásd: Vajikra 18.22), akar a későbbi korok klasszikus decisoraira gondolok, álláspontom egyértelmű: a vallásához hű, a vallási törvényeket betartó és tanító ember nem engedheti meg magának, hogy a Tóra törvényeit kontrakarirozza.

Magánemberként és rabbiként tudomásul veszem, hogy

az ilyen szexuális szokásokkal élő emberek egyenlő jogú tagjai a zsidó közösségnek! Azonban az ilyen jellegű másság kérdését *nem tudom összeegyeztetni a rabbinikus hivatás gyakorlásával*, pontosan azért, mert meggyőződésem szerint a vallási közösség vezetőinek egyértelműen be kell tartani a Tóra törvényeit.

Korunk nagy nyilvánosságot kapó kérdéseinek egyike pont a homoszexualitáshoz való viszony. Elég jól ismerem az elmúlt években megjelent erre vonatkozó irodalmat, a nézetek sokszínűségét. Megjegyezni kívánom, hogy a Conservative Movement egyik jeles tudósa az amerikai konzervatív rabbik számára egy ezzel kapcsolatos kérdőívet állított össze. Ezeknek majdani összesítése után a – neológiához viszonylag a legközelebb álló – mozgalom képviselőinek véleménye talán hozzásegít az ezzel kapcsolatos álláspontok melyebb megismeréséhez is. Véleményüket érdeklődéssel várom, de számomra továbbra is a Halacha törvényei a mérvadók.

inkább az engedményt kell keresni, mint a tiltást, de csakis a halachán belül. Mint kifejtette, első olvasatban a szexualitás en bloc tiltott – még nem zsidóknak is, hiszen a Teremtés Könyve előírja a szaporodás, a Föld benépesítésének kötelezettségét. A hagyományos fölfogás ebből levezetve tiltja a maszturbálást, a fogamzásgátlást és a homoszexualitást is, ezekből ugyanis nem származik gyerek. Radnóti kifejtette: a halacha szerint kétfajta homoszexualitás van: a felvállalt, és a fel nem vállalt. Az utóbbinak meglepő módon mindössze ugyanaz a megítélése, mintha valaki egy olyan asszonnyal hálna – akár a saját feleségével –, aki előzőleg nem volt mikvében.

Radnóti egyetértett a Sturovics Andrea által idézett Judith Glassgolddal abban, hogy a homoszexualitás megváltoztathatatlan állapot. Úgy vélte: épp ezért egy rabbi nem teheti meg, hogy egy meleg embert bármilyen módon kiközösít, például úgy, hogy nem enged föl a Tórához.

A rabbi rámutatott, a közelmúltban az volt a judaizmus nagy kérdése, hogy a nők fölmehetnek-e a Tórához, vagy sem. Most a fő téma a melegkérdés. Előadásának zárásaként kifejtette, ha hitközsége valamelyik tagjáról megtudná, hogy homoszexuális, egyetlen dolgot, a házasság tilalmát leszámítva semmiben sem korlátozná az illető közösségi jogait.

Köves Slomó viszontválaszában visszautasította Radnóti azon vádját, hogy egy ortodox közösségben egy vállaltan homoszexuális ne hívnának föl a Tórához. Azt is vitatta, hogy az ortodoxok szerint a szexuális élet csak a gyereknemzést szolgálhatja, hiszen – bizonyos keretek között – a fogamzásgátlás is megengedett, és a szexuális élet a házasság egyik fontos összekötő kapcsa. A Biblia törvényeit istennek tekintő emberként Köves elfogadja a Tórát és abban a homoszexualitás tilalmát.

Hunyadi Zsombor a szabadság bármilyen korlátozását, így a nemi orientáció elnyomását „erősen kifogásolhatónak” tartotta. Sturovics Andrea azt mondta: mivel az egyén szexuális orientációja megváltoztathatatlan, a konzervatívok nem is szeretnék azt megváltoztatni. Radnóti Zoltán szerint pedig a Talmud megengedi, hogy a zsidóság a Tóra szavain adott esetben fölülemelkedjék.

Szegő Péter

„Zsidó vagy?” „Fogalmam sincs.”

**Németh Gáborral beszélget
Várnai Pál**

Író, filmforgatókönyv-író. Dolgozott a Napi Világgazdaságnál, szerkesztette a Magyar Naplót és a JAK-füzeteket. Szerkesztő-műsorvezető a Magyar Rádió művészeti főszerkesztőségében, a Litera nevű internetes portál főszerkesztője, forgatókönyvírókat tanít a Színház- és Film-művészeti Egyetemen. József Attila-, Márai Sándor-, a Szépirodák Társasága, valamint az 1998-as Filmszemle-díjak kitüntetettje. Művei: *Angyal és bábu* (1990), *A semmi könyvéből* (1992), *Eleven hal* (1994), *A Huron tó* (1998), *Kész regény* (2000, Szilasi Lászlóval), *Elnézhető látkép* (2002), *Zsidó vagy?* (2004)

– „Kitüntetett intellektuális tekintély” – írják önről valahol. „Olyan szövegre törekszik, amely nem szól semmiről” – írja saját magáról.

– Az első kijelentésről vagy jót, vagy semmit. A második nyilván valamennyire öníronia, de nem teljes mértékben. Tényleg hiszek abban a szövegben, amely önmagáért helytáll, nincs kicsomagolható üzenete.

– **Beszéljünk akkor most a *Zsidó vagy?* című, legismertebb regényéről. Ez egy gyerekkor krónikája, nyilván sok önéletrajzi elemmel, egyféle konfesszionális, emlékeze-**

**ti regény, amelyben sokan ráismer-
tek a saját gyerekkorukra. A cse-
lekmény a Kádár-korszakban ját-
szódik, amelyet a szerző igen szür-
kének ábrázol, s amelyben már egy
gyereket is mindig valamilyen sor-
ba kényszerítettek.**

– Igen, „rendőri értelemben” ez valóban egy önéletrajzi könyv, az elbeszélő életére utalások az én életemre vonatkoznak. Persze a legszigorúbb önéletrajz is fikció, minden irodalmi mű csakis a nyelve által létezik. Van egyfajta kettősség a könyvben, a gyerek élményei a felnőtt értelmezésével keverednek. A mi gyerekkorunkban valóban sok volt a kényszerűség, de persze, mint a legtöbbünké, az enyém is éppen annyira volt boldog, mint boldogtalan. Nekem ebben a könyvben az idegenség elemi tapasztalata volt fontos, ezt próbáltam körüljárni.

– **A mai szemmel is olyan szürkének látszik a Kádár-korszak, ahogyan ezt a regény ábrázolja?**

– Tényleg a szürke szín jut az eszembe. Az az emlékem, mintha fekete-fehér fotók között jártunk volna, poros díszletek között.

– **Ön 1956-ban született, s itt mindjárt szóba kerül két drámai esemény. Állapotos édesanyjára először egy bőrkabátos „szabadságharcos” fog fegyvert, majd egy orosz katona lő a mentőautóra, amely anyját a kórházba viszi. Ez volt a még meg nem született csecsemő ’56-os élménye?**

– Igen, az oroszok úgy voltak értesülve, hogy a forradalmárok mentőautókon próbálják elhagyni a fővárost. Ezek az epizódok valóban az életrajzomhoz tartoznak. Vagy inkább élet

előtti rajzok. Anyám sokszor elmesélte ezt a történetet.

– Megjegyzni, hogy nem szabad megőriznünk gyermekkori érzékenységünket, s hogy az életet csak iróniával, „röhögéssel” lehet elviselni. Ez az a bizonyos idegenség? A Kádár-rendszer persze megkövetelte az emberektől, hogy besimuljanak.

– Számomra ez nem besimulás volt. A szüleim nagyjából azonosultak annak a rendszernek a céljaival, amelyben éltek. Származásukból adódóan volt egy baloldali típusú szolidaritásuk. Apai nagyapám 19-es kommunista volt, anyai nagyapám feketelistára tett szocdem, szüleim pedig igen fiatalon beléptek a pártba. Keveset szoktak beszélni arról, mi van akkor, amikor az ember úgy szocializálódik, hogy ami körülveszi, azt a „feljebbvalói” az egyetlen lehetséges rendként azonosítják. Az idegenség élménye azért pokoli, mert az ember ilyenkor magában keresi a hibát, a bűnt, a vétket, amit elkövet, azáltal, hogy idegennek érzi magát. Hiszen egy jó világban idegennek a rossz érzi magát.

– Bűn, vétség? Ön elől is elhallgatták származását. Úgy tudta, hogy katolikus, de akkor miért zsidó? – kérdezi magától. A zsidóság pedig mindig valami elfojtással, titkolózással jár. Hogyan élte meg ezt?

– Ez az a pont, ahol a könyvemet félre szokták olvasni. A zsidóságomról való sejtelmeim a saját lelkemből származtak. Soha semmiféle megerősítést nem kaptak a családom révén, sőt amikor később utána kérdeztem, egyáltalán nem értették, miről beszélek. Én csak abban az értelemben vagyok zsidó, hogy életem legérzékenyebb szakaszában annak tartottam magam. Az ezzel járó konfliktusokat átéltem, és ez szinte fontosabb minden definíciónál. Miről is van szó? Kultúráról? Környezetről? Vallásról egy ateista esetében? Nem. Egy nagyon erős pillanatban kaptam egy ajánlatot arra, hogy felismerjem magam ebben az idegenség-

ben. A leányfalui moziban vagy hatvanadmagammal – csupa gyerek, magára hagyva – láttam egy filmet a koncentrációs táborokról, hatévesen. Tévedésből ültettek be. Olyan volt, mintha tükörbe néznék.

– A regényben kitér arra, hogy amikor körül néz, meglepetésére azt látja, hogy körülötte mindenki zsidó, s akkor felteszi a kérdést, hogy milyenek is a zsidók, milyen a zsidó életforma? Gyanítom, hogy itt a zsidókról létező sztereotípiákat karikírozza, hiszen olyan, hogy zsidó, nincsen.

Fotó: Tóth Csilla

– Igen, természetesen ironizálok. Pontosan látja: nincs semmiféle standard, ez csak az előítéletek rendszerében létezik.

– Amikor felteszi a kérdést, hogy „zsidó vagy?”, akkor azt válaszolja, hogy „fogalmam sincs”, hiszen a zsidóság nem definiálható.

– Nagyon örülök, hogy ezt szóba hozza. Az igazi ambícióm ebben a könyvben az volt, hogy ezt az ebben a közegben provokatív emlékeket ébresztő kérdést a könyv megsemmisítse, s arra hívja fel a figyelmet, hogy feltehetően, éppen a már említett definíciós problémák miatt. Lehet megközelíteni etnikai, szociológiai, vallási, kulturális szempontok szerint, és egyik sem működik tökéletesen. Arra, hogy zsidó vagy-e, való-

színűleg az egész életteddel lehet csak válaszolni.

– Könyvében arra is választ keres, hogy a zsidók miért nem ütnek vissza?

– Vannak démonikus mintái az emberi létezésnek, amit egy nagyon kis szituációban is fel tudunk fedezni. Például utcai provokációknál, amikor egy nőt pofoznak, és többen állják őket körül, magában mindenki elítéli, mégis atomjaira hull ez a közösség, amelyik könnyedén segíthetne. Kitaszíthatnak úgy egy kultúrából, hogy az ember tömegben is egyedül, tehetetlennek, védtelennek érzi magát. Az emberekben van egy meghatározó metafizikai remény, hogy ami történik, mégsem történhet meg.

– Egy interjúban arról is szól, hogy 1947 után szőnyeg alá söpörték a problémákat, kötetést tettek egy kezeletlen sebre. 1989 után pedig mindenki visszanyúlt a saját tradícióihoz, s egyáltalán nem volt meglepő, hogy előkerültek a csendőrruhák. S hogy a zsidó zók mélysegesen megijednek, és zavarba jönnek, amikor egy konkrét zsidóval találkoznak.

– Igen, ez egy gyűlöletforma, aminek örületes tradíciója van, könnyű megtanulni és könnyű hozzá viszonyulni, és nincs szükség hozzá tényekre. Ezért zavar bele egy konkrét zsidó. Az én gyerekkoromban a zsidó jelentéstelen szitokszó volt. Olyan, mint a hülye vagy marha – a gyerekek csak annyit tudtak, hogy ez sértés.

– A könyv végén az elbeszélő én több külföldi utat tesz, s az összehasonlítás nem túl hízelgő Magyarországra. Örül, amikor olaszoknak vagy spanyoloknak nézik. Érződik az otthontalanság, a legjobb úton lenni. Ez egyfajta identitáskeresés?

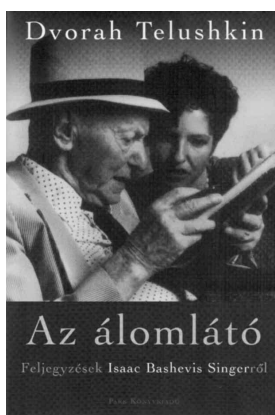
– Ez annak az ironikus, túlzásba hajló kifejezése, hogy turistaként az ember felelőtlen, kevésbé fáj neki, amit szégyenteljesnek lát, mint a hazájában. A turista a kínosat sokszor egzotikumként fogyasztja. Külföldön természetes, hogy idegen vagy, ott ez a normális állapot.

Könyvmoly

Csáki Márton rovata

Neurotikus testvériség

Márton László:
Koestler, a lázadó,
Budapest, Pallas
Könyvek, 2006,
406 oldal, 2900 Ft;

Dvorah Telushkin:
Az álomlátó.
Feljegyzések Isaac
Bashevis Singerről,
Budapest, 2006,
Park Könyvkiadó,
322 oldal, 3900 Ft

Isaac Bashevis Singer és Arthur Koestler. Két totálisan eltérő személyiség, életút, írói világ. Egy jogi és egy komisszár. Ha még idejében el nem menekülnek a kontinensről, valószínűleg csak egy helyen találkozhattak volna: valamelyik haláltáborban. Eltekintve attól, hogy zsidók voltak, nehéz lenne bármilyen megfontolás alapján egy mondatban említeni őket. Az apropót az adta, hogy egyszerre jelent meg róluk egy-egy monográfia, és ezek párhuzamos olvasása árnyalhatja előbbi ítéletünket.

Márton László *Koestler, a lázadó* című munkájával a magyar értelmiség régi adósságát törlesztette – részlegesen, de mégiscsak elsőként. Szégyen, de a legismertebb magyarok egyikéről eddig nem született magyar nyelvű életrajz. A Camus vagy Sartre életét feldolgozó közel ezer oldalas könyvek mellett senki nem érezte szükségét, hogy lefordítsa Ian Hamilton, David Cesarani vagy Christian Buckard munkáit. Van persze néhány kiváló folyóiratcikk és egy – inkább az életmű tudományfilozófiai darabjaira koncentrált – esszékötet, valahogy mégsem idézik eleget.

Telushkin Singer-portréjáról – ő memoárnak nevezi, hisz legalább annyira szól róla, mint Singerről – ilyen szempontból csak egyet mondhatunk: nem remélt ajándék. Telushkin könyve az a letehetetlen fajta:

részben Dezsényi Katalin gördülékeny fordításának köszönhetően, nagyobb részt azonban azért, mert szerzője az írókurzusok nyelvén ír. Giccses, még gyakrabban felszínes megjegyzéseit leginkább önmagáról szólva ejti meg, ám a mesterükkel szimbiózisban élő emlékirókhhoz hasonlóan – főleg, ha eme intim viszony apakomplexussal van súlyosbítva –, ő sem tud kikeveredni a kizárólagosságot követelő értelmező szerepéből.

Márton László, érezhető rajongása mellett, megpróbál kritikusán viszonyulni Koestlerhez, és ha ez nem is mindig sikerül, azért több szempontot igyekszik felmutatni. Az egyes fejezetek egyenetlensége abból ered, hogy a szerkesztő feltehetőleg el sem olvasta a szöveget. Márton tizenkét évig dolgozott művén, félretéve az elkészült részeket, így rengeteg az átfedés. Persze az a kisebbik baj, hogy a szöveg nem elég feszes, hogy a névmutató, a jegyzetelés megbocsáthatatlanul hanyag, de szinte egyetlen tulajdonnév sincs kétszer azonos formában leírva, egyugyanazon oldalon sem.

De vissza a párhuzamokhoz! – bár helyesebb volna aszimmetriáról, szétartó egyenesekről beszélni. A véletlen sodorja egymás mellé e könyveket, ám kibontakozik belőlük a huszadik századi zsidó tapasztalat radikálisan eltérő két formája. Manapság – az *Ostjudék* világával, illetve a zsidók és forradalmi mozgalmak kapcsolatáról szóló könyvtárnyi irodalom ismeretében – mindez közhelyszámba megy, de Koestler és Singer mintha csak egymás torzképei volnának: azaz, amennyire írásaikból kihámozható, a másíkról alkotott tévképzeteik archetípusai. Koestler már-már öngyűlöletbe hajlón asszimiláns családja számára, egy mindenestől a tradicionális zsidó kultúrában gyökeredző *pólishi*, maga volt a barbár, kultúrálatlan – Koestler által más összefüggésben emlegetett – ősrém. Másrészt, a Szovjetunióban utazgató kriptokommunista Koestler egyike lehetett volna azoknak a zsidó fiataloknak, akik a jiddis írók klubjában jó előre figyelmeztették Singert, hogy győztes forradalmuk után bizony a „hózzá hasonlókat” is lámpavasra húzzák. Komolyan beszéltek, még ha a jiddis írók nem is

lámpavason végezték, hanem tarkólövessel a moszkvai Ljubjanka utcai börtön pincéiben. Singer mindvégig szkeptikus volt a „forradalommal” kapcsolatban, noha ifjúkorában tett egy-két – nagy önironiával felidézett – kísérletet az azonosulásra. Ezzel szemben a *Fehér éjszakák, vörös napok* című propagandakönyv szerzője ugyan hamar megtagadta művét, de oroszországi tartózkodása alatt beárulta alkalmi szeretőjét, amiért az a zsebében kutakodott, és akinek – nem kizárt – ennek köszönhetően veszett nyoma Szibériában. Később, a Nagyvezdától szerzett trippert mintegy a sors büntetéseként fogta fel tettéért. A hatvanas évek frazeológiája szerint, Koestler kispolgári indíttatásból csatlakozott a mozgalomhoz – és ez egyszer nem hazudtak akkorát a foxi-maxin képzett kiadói szerkesztők: Márai tipológiája szerint ő nem a cinikus társutas volt, s a cselekvésemélet egységét, Messiás-pótlékot kereső hívó is csak félig-meddig. Ő az egyedül maradástól rettegő, szorongó értelmiségi típusához tartozott. „Esete a gondokkal terhelt családból eredő neurotikus gyermek története. Milyen ismerős mindez: a hetvenkedés, gyanakvás, agresszív viselkedés, amely rettenetes sebezhetőségét takarja, az önbizalom hiánya, másoktól függés, az elismerés elkeseredett keresése, amely készségesség és az arrogancia zavaró elegyéhez vezet [...] menekülés a magánytól, az önmaga elé állított erkölcsi követelmények, melyek következtében az élet pokoljárásává válik, a büntudat kilenc bugyrában” – írja évtizedek múlva Koestler – Keplerről. A „valahová tartozás” után sóvárgó, elkeseredettségében egyre harciasabbá váló írástudó – aki proletárokkal alig találkozott – bármelyik véres utópiának hű katonájává válhatott volna. Nem véletlen, hogy első politikai guruja, Zsabotinszkij *Sámson* című regényében karlendítéssel üdvözlük vezérüket a zsidó harcosok, ahogyan az sem, hogy a fasiszták börtönében, kivégzésére várva ábrándul ki a kommunizmusból. Végleg. Igaz, jógivá akkor sem vált, mikor felhagyott a politizálással. Énjében mindig felülkerekedett a mozgalmi létet elutasításában is idealizáló komisszár.

Az emberiség jövőjét illetően egyiküknek sem voltak illúziói, még a minden teremtményt, szenvedélyt megértő, „szent együgyűnek”, a valamiféle kozmikus szeretet ígézetében élő – tán még a növényeket is szánó – Singernek sem. A rabbisaládból származó Isaac ifjúsága Weininger, Schopenhauer és a spiritizmus bűvkörében telik, a kis Arthur képzeletét – hála a radioaktív szappanhoz nagy reményeket fűző apának – felfedező, tudósok népesítették be – a modernitás varázsa. Mindkettő egy másik, új valóság vágyát tükrözi. Az egyik élete végéig egy halálra ítélt, babonásnak nyilvánított világból, a fogság nyelvéből szívta erejét, a másik nem titkolt ellenérzésekkel viseltetett a hevesen gesztikuláló, jiddisül beszélő gettózsíddal szemben, olyannyira, hogy lassacskán nagyapja kaftánja is fecskefarkú kabátta változott emlékeztetőben – mégis attól tartott, hogy a megszülető Izraelben semmi „zsidó” nem lesz, s az életerős szabre is taszítani kezdte. Ez vezette végül könyörtelen asszimilációs elméletéhez. A diaszpóra mindkettőjüknek fontos, csak éppen másnak a szinonimája: itt a *stetle*, ott Európáé.

Pszichéjük mélye mégis hasonló tüneteket produkál: *A szégyenfolt* hazugságokba bonyolódó nőcsábászához hasonlóan Singer is fejvesztve menekül kapcsolataiból, hátrahagyva társát és gyermekét. Az első olvasat után azonnal kiderül, hogy legtöbb műve nem nosztalgikus érzelmeiből született, nem a régi világ, a rituálék szabályozta élet utáni vágy ölt bennük alakot. Ellenkezőleg, a mindenütt ott cikázó dibbukok, démonok és szellemek torzzá, bűnössé, visszataszítóvá teszik ezt a világot; hősei mindig feloldhatatlan szorongások, elfojtott erotikus álmok és kiállhatatlan kínok közt vergődve kutatják a menekülő-útvonalakat, a radikális szakítás mikéntjét. Pontosan, mint a maga Szép Heléna-effektusával küszködő, poligám Koestler, aki az ügyek Casanovájaként mindig újabb meggyőződések és/vagy ölek oltalmát kereste. Ha épp nem alacsony termetével, akkor maga alkotta elméletével magyarázta hódítási kényszerét, uralkodni vágyó természetét: „És mégis: ahelyett,

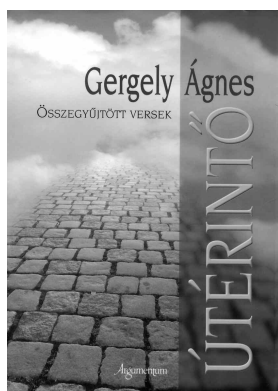
hogy jó dolgomnak örülnék, büntudatot, rossz lelkiismeretet, szégyent érezek. Csak a tiltottat élvezem: ami szabad, nyomorúságos, impotens, ti. csak akkor érezhetek örömet, ha utána büntudattal fizetek. [...] Ma [anyját becézte így] mérgezett meg ezzel az átokkal.” Ez a belső logika ismétlődik politikai választásaiban, hisz azonos szenvedély különböző megnyilvánulásairól van szó. Oka az abszolutitisz nevű hormonzavar, mint írja. Csak így erősíthette valaki a bundista „vörös asszimiláció” ellen küzdő revizionista cionisták táborát, miközben „meggyőződéses” kommunista volt. Feltétlen odaadást, csodálatot, rajongást adni és – még inkább – követelni egy időben az élet más-más területein. Meghasadni. Csodálkozhatunk-e, amiért a pszichoanalízis megjelenésének idején a közvélekedés – és a szakma egy része – kifejezetten zsidó betegségnek tartotta a hisztériát és a neurózisok egyéb válfajait?

De ami olykor felületes, szintetizáló elméjükben mindennek dacára közös, hogy újfajta hitről álmodtak. Tudták, „ha istent kiveszik a rendszerből, nem működik tovább”. Singer híres tétele, miszerint az alkotáshoz rejtély és az a szent meggyőződés szükségeltetik, hogy ezt a rejtélyt csakis az író önheti formába, nem esik távol a paratudományok felé kacintgató Koestler *Teremtésben* felvázolt kreativitásról szóló hipotézisétől. Ahogy Koestler „félénk reménye valamiféle személytelen életutániában az úron, időn és anyagon túl, értelmünk határain túl”, elképzelése a „lelkek közös gyűjtőjéről” és az anyaméhbe való visszatéréshez hasonlatos elmúlásról kifejtett gondolata sem áll messze egyes kabbalista elképzelésektől. Mi más adhatott nekik erőt, hogy teljesen irracionális, minden hivat felégető, a visszakozás esélyét is romba döntő gesztusaikat követően nem a kétségbeesés lett úrrá rajtuk – holott apróbb dolgok miatt többször fontolgattak öngyilkosságot –, hanem az „óceánérzés”? A totális kiszolgáltatottság tapasztalata mint a nyugalom, a feloldódás, a teljesség érzete. Vagyis egy helyen még találkozhattak: ott, ahol a végtelenbe lőtt nyíl-vesszők keresztezik egymás útját.

Emlékek, képek, utak, érintések

Egy kötetben, azaz egyszerre olvasni egy életmű összegyűjtött verseit valahogyan mindig regényszerű, város-szerű élmény. Regényszerű, hiszen olyan, mint egy indigóra másolt önéletrajz. Az *Útérintő* esetében az időbeli fesztáv, az első vers és az utolsó darab születése között majdnem hatvan évet fog össze. Már az elképesztő, hogy ekkora idő így kézbe vehető, hát még az, hogy Gergely Ágnes költészete micsoda mítikus és konkrét idősíkokat hidal át, szertefutó rendezettségével. Egymás után olvasva a maga idejében külön-külön szerkesztett, és kiadott verseskönyveket, tendenciákat, elmozduló, valahonnan valamerre tartó irányokat vélünk felfedezni. Például, *Johanna* című szonettkoszorúja (1966-1967) után harmincöt évvel írt egy újabb ciklust, *Johanna visszagondol* címmel. A visszatekintés poétikailag is tetten érhető: a költemény formája ezúttal is szonettkoszorú, de nem a klasszikus, itáliai, hanem a shakespearai alapszonett terebélyesítésével jön ki a 15. költemény, amely az előző tizennégy vers nyitó-sorából áll össze. A költemények alatt kirajzolódik több költészeti fejlődés-regény lehetősége is.

Jelek, emlékek, képek. Alakok, utak, érintések. Klasszikus formák telítése és új formát kereső élmények keveredése. Hangok, szerepek, párbeszéd, monológok. Világok teremtménye és évezredek áthidalása. Halottak idézése. A műhely bemutatása. – Ilyen és ehhez hasonló, recenzióba nehezen átírható benyomások, felsorolások jutottak először eszembe, miután ke-

Gergely Ágnes:
Útérintő, Össze-
gyűjtött versek,
Argumentum,
2006, 512 oldal,
3700 forint.

resztül mentem az *Útérintő*-n. Avagy végig rajta, az *Útérintő*-n. Nem tudom, hogy melyik mozzanat fedi jobban a találkozást.

Megrázó és felszabadító ezt a kötetet bárhol kinyitni, és elkezdni olvasni. Mint amikor megérkezünk egy addig ismeretlen, nagy és titokzatos városba, és zsebünkben egy minden közlekedési zónára érvényes bérlettel útnak indulunk. Bármerre kezdjük is a kalandozást, előbb-utóbb eljutunk minden-hova. Parkokba, könyvtárakba, múzeumokba, gettókba, temetőkbe, külvárosokba, színházakba, sikátorokba, nagykövetségekre, templomokba.

Az út során a gettó és a temető nem kerülhető el, a könyvtár pedig menedék, és erőt ad ahhoz, hogy folytatódjék a vándorlás.

Gergely Ágnes költészetében a holokausztra traumája mélyen, *kitörölhetetlenül* mélyen van benne. „*Ajtófélfámon jel vagy*” (1963, 22-23. oldal) ezzel a címmel fordul Mauthausenba elhurcolt és meggyilkolt halott apjához. Az áldozatok vére *mezüze* lesz, az a jel, amely sorsot és életet jelöl ki, amely egyszerre meg is különbözteti és össze is tartja az élőket. A trauma konkrét jelei a költészetben metaforák lesznek. Egyik szövegében (a verseket prózai betétek: anekdoták, kisesszék, tünődések, átkötő recitativók szövik

át) *Kobaltország* (fiktív világ- és kötet cím egyben) újságjában a következő közlemény jelenik meg:

„*Eltűnt Lipi, láthatatlan matematikus, a kettes számsor alkotója. Utoljára esernyővel látták. Aki a nagyhírű tudósról tud valamit, jelentkezzen az alábbi telefonszámon: 12-22-32-2*

12-22-42-2” (70.)

Később ezt olvashatjuk:

„*Emlékszel Lipire, a tudósra? Aki nek / az volt a tudománya, / hogy láthatatlan ernyőbe / fogódzva / kiáltozott: 12-22-32-2 / 12-22-42-2!*” // „*Emlékszem. Mivelhogy ezt a számot tetoválták / a kézfejebe valahol.*” (156.)

Így lesz a történelem gyalázatos és kitörölhetetlen jele éppen egy számtanudós életének a jelölője, emlékek hordozója. Egy kivont élet állandó összege. Az ironia tisztessége ez. Másutt pedig többek között éppen a nevének nevezés fontosságát demonstrálja. *Temető Pannóniában* című, nyíltan indulatos versében (melynek hangzása végig sanzonra emlékeztető) kifigurazza, megmutatja az igazi megnevezést kikerülő, azt csupán körülíró, elhallgató, szemérmeskedő, mismásoló, utalgató beszéd nevetséges és suta nyelvét:

„*Az élet csupa jelbeszéd – / a halál álmosabb: / egyformán ásít bárkire / egy Kozma utca 6. //*

Csak a szemérem nem kopik / a pannon ég alatt – / miféle információ / a Kozma utca 6! //

Ne hidd, hogy jobb a semminél / egy pusztaság számadat. / Itt élte. Több vagy holtan is, /

mint Kozma utca 6.” (171.)

Végezetül arról, hogy az *Útérintő*-ben hány irodalmi út találkozhat egymással és az olvasóval. Az irodalmi hagyomány továbbélése maga a név is. Gergely Ágnes egy beszélge-

TAMÁS ZSUZSA

*Utca**Hommage à Schaár Erzsébet*

(1)

Szótlan csend. Magányos tér.
A tétovaság csosszanása.
Feketéből kimeredő fehér.
A félhomály. A gyöngé lámpa.

Mintha valóban utca volna:
lépni hív az architektúra.

Minden lépés a térbe szel.
Ajtók. Megvakult ablakok.
Szobrok. Elporló gerinccel
állítják: időtlen vagyok.

De felhasít az ajtó, az ablak.
Szótlan imádság. Tér maradjak.

(2)

A kéz, a fej, a gipsz: fehér.
Egy lány kiáltó mozdulatlansága.
Kerettel szabdalt ritmus. Él.
Paróka-tincs hull homlokába.

Léte parancs. Mert falból való.
Nézni: kényszerű meditáció.

És félelem. És űr. És fal.
Gyarló anyag. Hungarocell.
A nincs tovább, ha eltakar,
minden irányt kettébe szel.

S mi nyitva van, az is csak ráma.
Hogy bezárjon önmagába.

(3)

És áll a lány. Az objektív:
Isten pupillája. Ha volna.
Mint egy tükör: csak nézni hív.
Úgy áll, mint ki hétrét hajolna.

Nem élet ez. És nem halál.
Expozícióra vár.

És hiányzik az az egy tekintet.
A tükörben is, mi sokszoros: a semmi.
Ha indulnál, még utánad inthet.
Keress és nézz. Próbálj meg menni.

Keress. Az anyag végül elavul.
A romlás legalján: mégis. Legalul.

tésben elmesélte, a Gergely nevet az *Egri csillagok* hőse, Bornemissza Gergely után vette fel. A könyv előszó-szerű nyitóversében (*Hálaadás-parafrazis*) hat költőt nevez mesterének: Weöres, Illyés, Pilinszky, Nemes Nagy, Vas István és Yeats. Ám az elődök többen vannak. Elsőnek Arany János, aki több költeményben is szerepel: Az *Ágnes asszony költőjéhez* metonímiája mellett például A 137. zsoltárban, ahol az első strófa végén Jeruzsálem, a második és záró egység végén pedig az ő neve a szakasz vége, mintegy az ima két záró szólama az ősi város és a magyar költő. Arany (akárcsak Radnótinál, mint nagypapja a festményen) nyelv- és világképformáló, ezáltal pedig identitáslétesítő alapító atya ebben a lírában.

Több versében idéz József Attila-motívumokat, a kötet címadó verse Radnóti utolsó útját idézi meg.

Yeats-szel pedig már a világirodalomnál vagyunk: ez a fogalom itt ebben a költészetben (és a műfordító, esszéista Gergely Ágnes számára) valami folyton táguló, egymásba nyíló azonosság-teremtő tapasztalatot jelent. Auden és Dylan Thomas, Robert Browning és Emily Dickinson. Az Orpheusz-mítosz és Aeneas álma. Ezra Pound és Christopher Okigbo. Nigériai klasszika-filológia tanár, költő és zenész, aki a nsukai egyetem védelmében esett el a bifrai háborúban. Alakját Gergely több versben is megidézi (esszékötetet is írt róla), mintegy lefordítja sorsát a mi kultúránk számára. Nagyon távoli analógiaként, de sorsa, elkerülhetetlen ha-

lála Radnóti Miklós kálváriájára emlékeztethet. A könyvcímek vonatkozásában ilyen iker-valóság, két oldalról is körüljárható absztrakció a *Bartók-koncert a pesti Broadwayn* mellett a képszerű cím: *Mahler a templomban*. Költők, sorok, ajánlások, korok, motók, motívumok sora és sorsa hullámszik végig a kötetben.

Az *Útérintőt* mint dolgot, ha elképzelem, olyannak látom (és ezzel összefügghet, hogy a fülem út-térítőt hallott először), mint az Egyenlítőt vagy mint a Baktérítőt. Egy végtelen, szaggatott vonalnak, amely körbevesz valami egészet, és amin ha elindulunk, akkor – hiába a körszerűség – sosem érünk ugyanoda vissza. Az út és az érintések hatására változunk.

Szegő János

„Világéletemben mázlista voltam”

Szipál Mártonnal beszélget Réz Anna

Szipál Márton fotóművész bűbajos beszélgetőtárs – egészen addig, amíg szóba nem kerül a szakmája. Amint a fényképezésről kezdem kérdezni, már nem magyarul, hanem szemléltet.

„Na gyere csak, megmutatom!” – kiált, és már szalad is a számítógépéhez (állandóan lefagy!) az előszobába („Most ezt a képet nézd meg! Szerinted hányban készítettem?”) vagy a konyhába („Na most itt mit is akarok?”). Esetleg felparancsol a kanapéről, és a matrac alatti fiókokban kezd el matatni a számtalan összegyűjtött, kivágott és egymás hegyére-hátára dobált fénykép között. Az itt található szövegről tehát véletlenül se gondolja a Nyájas Olvasó, hogy egy összefüggő párbeszéd átirata. Tekintse inkább beszélgetésfoszlányok kusza sorozatának, melyek szüneteiben bebarangoltuk Szipál Márton univerzumát.

– Több interjújában is azt nyilatkozta, az egyetlen igazi bűn az, ha az ember nem adja tovább a tudását. Valljuk be, ez nagyon „zsidósan” hangzik.

– Hát persze, bár számomra nem létezik egy megkülönböztetett vallás. Tizenöt évesen egy katolikus paptól tanultam az evolúcióról. Később csak apám zsenialitásának köszönhetően úsztuk meg ép bőrrel a háborút. Mostanában meg a buddhizmusról olvasgatok.

– Akkor mi az, ami mégis állandó?

Fotó: Tóth Csilla

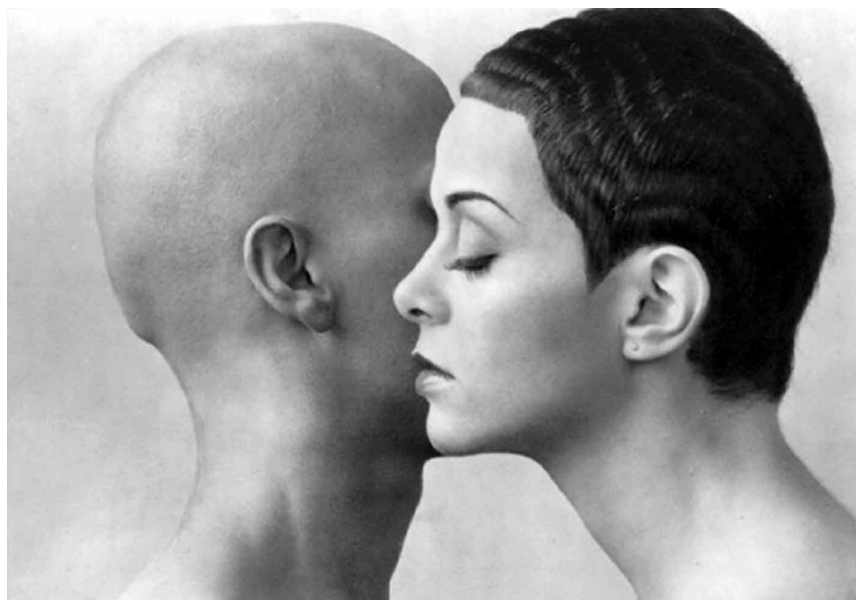
– Az istenhit. Én úgy képzelem, hogy Isten mindenben és mindenben jelen van, mint valami fajta energia vagy elektromosság. Hogy olyan primitív lények, mint az ember, ilyen fantasztikus technikai felfedezésekre képesek, egyértelműen bizonyítja, hogy mindannyian részesülünk az isteni észből. Meg aztán, ha az embernek annyiszor van mázlija az életben, ahányszor nekem volt, megerősödik benne a meggyőződés: Isten már előre elrendezte a dolgokat.

– Hogy érti azt, hogy „mázlija volt”?

– Kezdődött a hamis papírokkal, amelyeket apám szerzett, és amelyek jóvoltából nemhogy nem deportáltak, de a tisztiiskolában tanulhattam repülni. Aztán persze kaptam a megjegyzéseket nap mint nap, hogy mit keresek én ott ezzel a fizimiskával, de bajom nem esett se nekem, se a családomnak. Aztán rögtön háború után orosz hadifogságba kerültem. Első nap összefutok a tábori orvossal – hát nem kiderül, hogy a legjobb barátom nagybátyja Debrecenből? „Na kérlek, itt se fogsz dolgozni!” – mondja, és meglapogatja a vállamat. Aztán a doktornő belém szeretett – summa summarum öt hónap után már repültem is haza a betegekkel. A barátaim öt-tíz évet húztak le ott.

– '56-os távozása az Egyesült Államokba is elég ötletszerű volt.

– Hát igen, így utólag nem is tudom, hogyan történhetett. Egy haverom megdumált, én meg mentem. Mivel nem hiszek a szabad akaratban, nem is

Fotók: Szipál Márton

forszíroztam soha, hogy komoly és megfontolt döntéseket hozzak. A dolgok alakultak – hála Istennek nagyon szerencsésen.

– Ez történt a fényképezéssel is?

– A portréfotózást azért kezdtem el, hogy legyen miből élni. Ehhez tényleg értettem, mert apám zseniális fotós volt. Münchenben tanult Európa egyik legjobb művészeti akadémiáján, ahol Munkácsy és Barabás végzett. És bár engem nemhogy hidegen hagyott, de halálosan idegesített apám folytonos okítása, az állandó üvöltözése a retusőrökkel a szomszéd szobában elég

volt ahhoz, hogy felnőtt koromra jó fotós legyek. Én soha nem tanultam fényképezni – se könyvből, se iskolában.

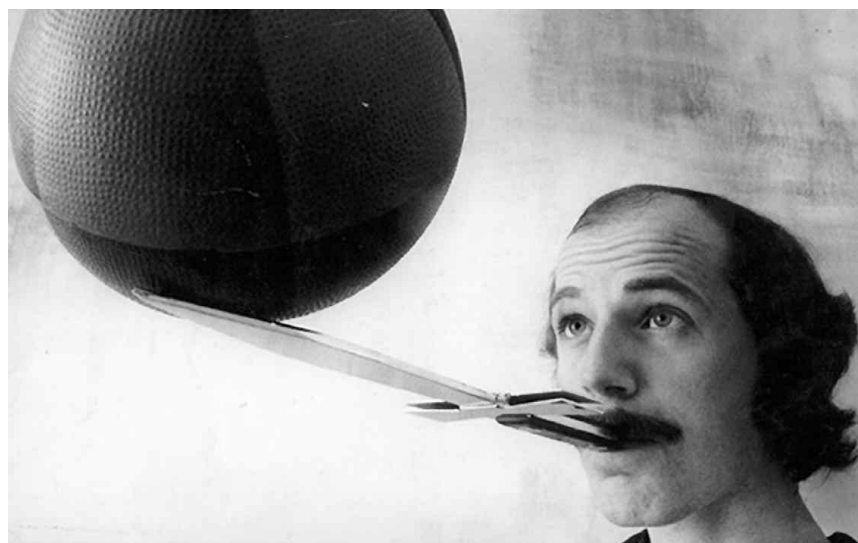
– Akkor mégis mi vagy ki segítette, hogy tudja, mi a cél, mire kell figyelni?

– Nem tudom, és így utólag valóban kész rejtély számomra is, hogyan sikerült annyira kevés tapasztalattal és technikai felkészültséggel olyan kitűnő képeket csinálnom. De kétségtelen, hogy szinte az első perctől kezdve jellegzetes stílusom volt, amelynek alapján még akkor is felismertek, amikor ágykeretet fotóztam.

– Miben áll ez a stílus?

– Nehéz ezt meghatározni, hiszen én sem teszek mást, mint – rejtetten vagy bevallottan – az összes többi művész, aki vizuális hatásokkal játszik. A lényeg a geometria: az ívek, a szögek, a hajlatok összhangja és találkozása. Szerintem a művészet nem más, mint ennek a harmóniának a létrehozása.

– Nem csak mi képzeljük bele a világba a geometrikus struktúrát?

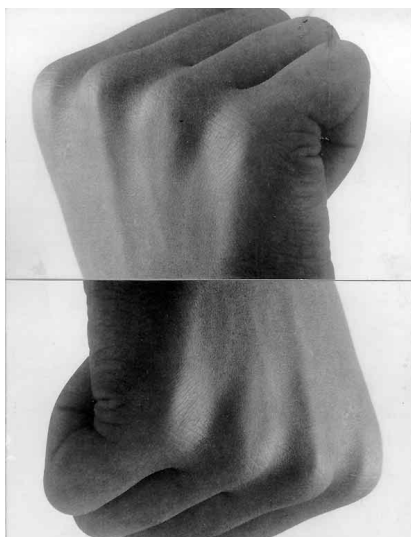

– Épp ellenkezőleg! Mostanában sokat olvastam a fraktálok elméletéről, ami arról szól, hogy ahogy szűkítjük a látómezőnket, egyre több minden kap a képen geometriastruktúrát. Hihetetlen izgalmas volt erről hallani, hiszen mint fényképész már negyven éve dolgozom ezzel az elmélettel, anélkül, hogy tudtam volna róla.

Az emberi arc is akkor tetszik, ha szabályos, szimmetrikus. Azok az emberek fotogének, akik tökéletes formát mutatnak, akármilyen szögből fotózzuk őket. A legtöbb ember azonban nem ilyen – náluk meg kell találni azt a szöveget és fényhatást, amely a legszabályosabbnak mutatja őket. Mellesleg ezt tesszük mindahányan reggelente, amikor a fürdőszobatükörben mérgetjük magunkat.

– Tényleg annyira fontos lenne ez a fajta szabályos, szimmetrikus szépség?

– Hát hogye! Kísérletek bizonyítják, hogy a fotogén arccokat szimpatikusabbnak találjuk. Lehet, hogy valaki csúnya, mégis jó benyomást tesz ránk, csak mert szimmetrikus.

– Munka közben sokat instruálja a modelljeit, hogyan tartsák a fejüket, hova nézzenek, hogyan mozgassák a szemöldöküket. Nem elavult ez a munkamódszer? Mostanában mintha inkább a spontaneitásra törekednének a művészfotósok...

– Hihetetlen, mennyi mindent összehordanak manapság arról, milyennek kell lennie a jó fotónak! Ha

egy képnek koncepciója van, az már rögtön „beállított” meg „kimódolt”. Én csak röhögök, ha azzal bókolnak nekem, hogy „milyen jól elkaptam a pillanatot”. Még szép, fél óra előkészület és igazítgatás után! Amivel nem akarom azt mondani, hogy spontán módon nem készülhetnek fantasztikus képek, de ez iszonyú ritka, és csak a szerencsén múlik.

– Nem válik minden arc egyformává, ha csak azt keressük benne, ami szabályos? Nem pont az apró eltérések, aszimmetriák, szépség-hibák teszik az embereket vonzóvá, különlegessé?

– Én nem magazinforrás vagyok, hanem művész. Számomra soha nem az a kérdés, mi a vonzó, mi az érdekes. De ahhoz, hogy jó portrét készíthessek, nem elég a szakmai tudás – pszichológusnak is kellennem egy személyben. Ha ugyanis a modell riadt, ideges, fél valamitől, az azonnal kiütözik a képen. A személyiséget egyszerűen képtelenség elrejteni: minden turpisságra fény derül, amint a tekintet feléjük fordul.

Summary

Dr. Péter Feldmájér (President of the Alliance of the Jewish communities of Hungary) urged Jewish Hungarians to stay at home on the 15th of March, on the national holiday, fearing manifestations of anti-Semitism. Szombat is the only medium to publish his statement with all the critical comments made on this by various independent Jewish organizations.

A report on the elections within the community: Jewish professionals and the younger generations are calling for changes. The challenge of the future is whether MAZSIHISZ will be willing to reconsider the old structure and mentality, and to turn the so far monolithic interest representation into a more democratic system.

Janos Gadó asked three Hungarian members of the European Parliament (György Schöplín – Fidesz; Csaba Tabajdi – Mszp; István Szent-Iványi – Szdsz) about their respective party's attitude towards the State of Israel. Mr Szent-Iványi from the liberal party said: "...it is the political left which is more against Israel, or rather it has its reservations, and shows more sympathy for the Palestinians. To tell you the truth, this latter attitude is represented by the majority within the European Parliament." György Schöplín represents a more critical, conservative view: "Israel is a symbolic obstacle. Many consider it as an alien element in the body of the Arabic world, inserted by the West. I do not agree with this, I am only saying there are many people who think like this." Csaba Tabajdi from the Socialists put it this way: "Some of my Western colleagues in the European Parliament do seem to be empathic - sometimes too much - towards the Palestinians, yet the mainstream is going for a balance."

László Seres wrote about the anti-Israel attitude of the European press relativizing the Holocaust: "The relationship between political correctness in its original meaning and Israel is like this: the first is not relevant to the latter."

In his article on the French presidential campaign Péter Szegő explains why he prefers Nicolas Sarkozy to the socialist candidate.

A debate has been going on between Gábor Harmai theologian and teacher at the Catholic seminary in Esztergom, and Attila Novák, one of Szombat's editors, about how effective the fight is against anti-Semitism on the website run by Szombat: www.antiszemizmus.hu

The American conservative Jewish movement – with a minimum majority though – accepted the religious approval of homosexuality. We report on how this issue provoked a lively debate in Sirály, a cultural centre in Budapest, between representatives of the Orthodox, the Neolog, the Reform and the Conservative communities.

"Are you Jewish?" "I haven't got a clue" – replied writer Gábor Németh in an interview to Pál Várnai, talking about his new novel on the uncertainties of identity.

"I have always been lucky" – said photographer and gentleman of leisure Márton Szipál in an interview to Anna Réz, having spent many years living in America the artist said the following about the human face: "The human face appears pleasant to us when it is orderly, symmetrical. Those who are considered photogenic show a perfect shape from whichever angle we photograph them."

www.optiris.hu

OPTIRIS OPTIKA

- Szemüvegkeretek, napszemüvegek széles választékban
- Komputeres és szakorvosi szemvizsgálat
- Kontaktlencse illesztés
- TB vények beváltása

ÜZLETEINK:

WESTEND CITY CENTER 1062, Budapest, Váci út 1-3. Tel/Fax: 238-7088
ÁRKÁD ÜZLETKÖZPONT 1106 Budapest, Őrs Vezér Tere 25. Tel: 434-8132
EUROPARK 1191 Budapest, Üllői út 201. Tel: 347-1530
SPAR CENTER 1011 Budapest, Batthyány tér 5-6. Tel: 225-7540
MAMMUT 1. ÜZLETHÁZ 1022 Budapest, Lövház u. 2-10. Tel: 345-8179
MAMMUT 2. ÜZLETHÁZ 1024 Budapest, Margit krt. 85-89. Tel: 345-8381
STOP & SHOP 1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 138. Tel: 398-8153
CAMPONA 1222 Budapest, Nagytétényi út 37-43. Tel: 424-3370

Szabadság.

Úrrá lenni az elemeken. Amikor nincs más, csak a végtelen ég, a látóhatár és Ön. Az érzés, ahogyan kitarul a világ.

Az autó régóta a szabadság szimbóluma. Máshoz nem fogható érzés - kézben tartani az irányítást a végtelen sztrádán, és megérkezni egy biztonságos helyre - amit úgy hívunk: otthon.

Schiller Autó Család. A vezetés korlátlan élménye.

1138 Budapest, Váci út 113.
Tel.: 452-11-11
1046 Budapest, Főti út 143.
Tel.: 272 72 72
Karambo os Centrum
www.schiller Opel.hu

1133 Budapest, Dráva u. 17.
Te.: 450-25-25
www.chevroletperfect.hu

1044 Budapest,
Külső Váci út 20.
Tel.: 380-0-380
www.toyotasuper.hu

1154 Budapest,
Szentmihályi út 142.
Te.: 415-3000
www.pa.otaauto.hu

1133 Budapest, Dráva u. 17.
Te.: 320 0166
www.perfekthasznauto.hu

Schiller
Autó Család
www.schiller.hu

*A SZOMBAT-ról
a legkülönbözőbb dolgokat
beszélük:*

„Ultraliberális”

„jobboldali”

„oknyomozó értelmiségi
magazin”

„botrányszagú
pletykalap”

„túl vallásos”

„hitközségellenes”

„öntudatos és bátor”

„revolverlap”

„a szélsőjobb malmára
hajítja a vizet”

„a magyar zsidóság
élő lelkiismerete”

*Egy dolgot
soha nem állított senki:
hogy a SZOMBAT
unalmas volna!*

*Ne tétovázzon:
fizessen elő Ön is!*

*Címünk:
1065 Budapest, Révay u. 16.*

*Telefonszámunk:
311-6665 (fax is),
311-9214*

*E-mail: info@szombat.org
Internet: www.szombat.com*

A BÁLINT HÁZ KIEMELT PROGRAMJAI

SZARVAS 2007 - NEMZETKÖZI ZSIDÓ IFJÚSÁGI TÁBOR

Jelentkezés: április 22-től a Bálint Házban

Jelentkezési időpontok: hétfő/kedd/szerda 14:00-19:00,

csütörtök 15:00-19:00 és péntek 9:00-12:00

(vallási és állami ünnepnapokon nincs jelentkezés)

Turnusok:

I. július 1. - július 13. • II. július 15. - július 27.

• III. július 29. - augusztus 10. • IV. augusztus 12. - augusztus 24.

További részletek és online jelentkezés:

www.szarvastabor.hu

ÁPRILIS 1. VASÁRNAP 15:30-18:00

CSALÁDI DÉLUTÁN – SZÉDER – BESZÉDER?

Egyiptomból kivonulunk, szabadulunk, boldogulunk, Mózes, Mózes vezess hát...

Családi széder, nagyszülők, szülők, gyerekek részére, afikoman elrejtés, maceszezés, tánc, ének és macesztakaró készítés. Békés Pészachot!

Belépő: 700 forint Családi jegy: 1400 forint

ÁPRILIS 1. VASÁRNAP 19:00

SORS-TÜKÖR

Zsidó filmek klubja – Sipos András Sorozata

Belépő: 600 forint

ZSINAGOGÁT VEGYENEK!

Gellér-Varga Zsuzsanna és Wizner Balázs filmje

„Egy magánszemély számára ez az épület akkor ér valamit, ha összedől.” Mi lesz a 150 éves kőszegi zsinagóga sorsa? Keserű-ironikus film a zsidó vagyon elherdálásáról.

A vetítés után vendégeink az alkotók!

CSENDESFILM

Königh Judit néni 82 éves és a mai napig abban a lakásban lakik, ahol a vészorkszák idején a borzalmakat átélte.

A vetítés után találkozás El Eini Soniával, a film rendezőjével.

ÁPRILIS 10. KEDD 18:00

„AMI A KÖRMÜNKRE ÉG”

Tamás Gáspár Miklós

Merre halad(?) Magyarország? Politika és (vagy) Lelkiismeret

Tamás Gáspár Miklós (TGM) filozófus, közíró szellemileg felrázó előadása naprakész aktuális politikai, gazdasági, erkölcsi problémákról. Az előadás 2. részében szívesen veszi a kérdéseket, vállalja a vitát a hallgatósággal.

Moderátor: Perlaki Tamás

Belépő: 700Ft

ÁPRILIS 16. HÉTFŐ 16:00

JOM HÁSOÁ

A Szim Salom Közösség Holocaust megemlékezése.

A megemlékezés verses és prózai naplók segítségével. Közülük egy különleges: Auschwitzban született verseskötet, melyet a túlélő nagymama hagyott utódaira. Mit kezdett ezzel az örökséggel az unoka? Beszéljessünk, s hallgassunk erről együtt.

ÁPRILIS 22. VASÁRNAP 13:00

KÓSER NAP

Kóser kiállítás és vásár a Bálint Házban. Lehetőséget teremtünk, a kóser termékeket gyártó és forgalmazó cégek, valamint a vásárló közönség közvetlen találkozására.

A vásári forgatagot akciók, kóstolók, ismeretterjesztő előadások, játékok kísérik.

ÁPRILIS 28. SZOMBAT 20:00

A nagy sikerre való tekintettel...

„TÁNCOLJANAK TOVÁBB A FEKETE LAKKCIPOK”

A MAZSIKE és a BÁLINT HÁZ közös programja
Nostalgia buli a '70, '80, '90-es évek legjobb zenéire
Tánc-koktélbár-jövendőmondás-hölgyválasz-ismerkedés-tánctanulás

Játszik a Garden Party

(tinci-tánci tánczenekar)

Belépődíj: 1300 Ft (a jegy egyben tombola is)

ÁPRILIS 29. VASÁRNAP 18:00

SZÍV

Vándorkiállítás

A „szív” jegyében fiatal képzőművészek divattervezők mutatkoznak meg a Bálint Ház és a Hanoar Hacioni zsidó ifjúsági szervezet közös vándorkiállításán. Az eseményt Nagy Károly a Szívbeteg Csecsemőkért Alapítvány elnöke nyitja meg a Kuplungban (Király u. 16.). Az esemény egész estés programsorozatát koncertek és dj-k zárják.

A kiállítás májustól a Bálint Házban lesz látható.

Támogatóink: JDC Magyarország és MAZSIHISZ Szervezetünk a ZSKF tagja

www.balintnaz.hu